

Læreplan for førerkortklasse **B, B kode 96 og BE**

VEILEDNING

Håndbok V851

Håndbøker i Statens vegvesen

Dette er en håndbok i Statens vegvesens håndbokserie. Vegdirektoratet har ansvaret for utarbeidelse og ajourføring av håndbøkene.

Denne håndboka finnes kun digitalt (PDF) på Statens vegvesens nettsider, www.vegvesen.no.

Statens vegvesens håndbøker utgis på to nivåer:

Nivå 1: • **Oransje** eller • **grønn** fargekode på omslaget – omfatter *normal* (oransje farge) og *retningslinje* (grønn farge) godkjent av overordnet myndighet eller av Vegdirektoratet etter fullmakt.

Nivå 2: • **Blå** fargekode på omslaget – omfatter *veiledning* godkjent av den avdeling som har fått fullmakt til dette i Vegdirektoratet.

Læreplan for førerkortklasse

B, B kode 96 og BE

V851 i Statens vegvesens håndbokserie

Forsidefoto: Knut Opeide

ISBN: 978-82-7207-698-5

Om å veilede
”...at man,
når det i sannhet skal lykkes en
å føre et menneske et bestemt sted hen,
først og fremst må passe på å finne ham
der hvor hen er,
og begynne der.

Søren Kierkegaard

Innhold

Bakgrunn og formål	7
1 Generell del	9
2 Opplæringen i klasse B	19
Hovedmål for opplæringen jf. § 11-1	19
Trinnvis opplæring	19
3 Trinnmål, kursmål, delmål og aktuelt innhold i klasse B	21
Trinn 1 Trafikalt grunnkurs	21
1.1 Trafikkopplæringen	23
1.2 Trafikk og førerrollen	23
1.3 Mennesket i trafikken og samhandling	23
1.4 Trafikkopplæring, øvingskjøring og kjøreeerfaring	23
1.5 Plikter ved trafikkuhell og førstehjelp	24
1.6 Tiltak ved trafikkulykke	24
1.7 Trafikant i mørket	24
Trinn 2 Grunnleggende kjøretøy- og kjørekompetanse	27
2.1 Førerkort og trafikkopplæring	28
2.2 Bilens oppbygning med tanke på sikkerhet og miljø	28
2.3 Eiers og brukers ansvar	28
2.4 Kjøring med tilhenger	28
2.5 Menneskets kapasitet og trafikkenes krav	28
2.6 Gjøre klar for kjøring	28
2.7 Grunnleggende bruk av bilen i variert terreng	29
2.8 Grunnleggende kjøretøybehandling i områder med liten trafikk	29
2.9 Sikkerhetskontroll	29
2.10 Trinnvurdering jf. § 7-5	29
Trinn 3 Trafikal del	31
3.1 Trafikksystemet, trafikantgrupper og interessekonflikter	32
3.2 Veg, vegoppmerking, skilt og annen regulering	32
3.3 Atferd i trafikken	32
3.4 Informasjonsinnhenting	32
3.5 Kjøring i bolig, tettsteds- og bymiljø	32
3.6 Kjøring i landevegsmiljø	33
3.7 Kjøring i kø, i tunnel og i mørket	33
3.8 Sikker samhandling	33
3.9 Trinnvurdering jf. § 7-5	34
3.10 Sikkerhetskurs på øvingsbane	34
Trinn 4 Avsluttende opplæring	38
4.1 Sikkerhetskurs på veg	38
4.2 Tilstrekkelig øving	41

4	Opplæringen i klasse B kode 96 og BE	45
	Hovedmål for opplæring klasse B kode 96 og BE jf. § 12-1	45
	Trinnvis opplæring	45
5	Trinnmål, kursmål, delmål og aktuelt innhold i klasse B kode 96 og BE	47
Trinn 2	Grunnleggende kjøretøy- og kjørekompetanse	47
	2.1 Kunnskap om risiko i tilknytning til å kjøre bil med tilhenger	48
	2.2 Grunnleggende kunnskap om lastsikring	48
	2.3 Til- og frakopling av tilhenger og sikkerhetskontroll	48
	2.4 Plassbehov ved kjøring rett fram og i sving, og kjøring i mot- og utforbakke	48
	2.5 Rygging	48
	2.6 Trinnvurdering jf. § 7-5	48
Trinn 3	Trafikal del	50
	3.1 Systematisk og automatisert informasjonsinnhenting	50
	3.2 Tydelig, sikker og effektiv kjøring i variert terreng	50
	3.3 Snuing og bruk av medhjelper	51
	3.4 Selvstendig kjøring i variert trafikkmiljø på en måte som gir god samhandling og er økonomisk og miljøvennlig	51
	3.5 Trinnvurdering jf. § 7-5	51
Trinn 4	Avsluttende opplæring	52
	4.1 Kurs i sikring og merking av last - klassene B kode 96, BE, D1E, DE og T	52
	4.2 Sikkerhetskurs på veg – klassene B kode 96 og BE	54
	4.3 Tilstrekkelig øving	55

Bakgrunn og formål

Lovgrunnlaget for føreropplæringen

Vegtrafikkloven av 18. juni 1965 gir grunnlag for det som er fastsatt om trafikkopplæringen. Med hjemmel i loven har Samferdselsdepartementet fullmakt til å gi bestemmelser om teoretisk og praktisk opplæring av personer som vil ta førerkort, kompetansebevis eller bevis for å ha gjennomgått annen bestemt trafikkopplæring. Mål for trafikkopplæringen og krav til undervisningen er fastsatt av Vegdirektoratet gjennom forskrift av 1. oktober 2004 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. Av forskrifta går det blant annet fram at undervisningen skal legges til rette for at eleven kan nå målene for opplæringen.

Vegdirektoratet fastsetter læreplaner for trafikkopplæringen i hver klasse. Læreplanene tar utgangspunkt i forskriftas krav til mål og undervisning. En læreplan er ikke en forskrift etter forvaltningsloven.

Læreplanens funksjoner

Læreplanen skal ivareta behovet for informasjon, veiledning og, sammen med forskrifta, styring av føreropplæringen.

Informasjon

Ved å beskrive mål og innhold i opplæringen gir læreplanen informasjon til trafikklærere og andre fagfolk, men også til elevene selv og deres foresatte, om hva opplæringen omfatter og hva den skal tjene til.

Veiledning

Først og fremst er læreplanen en veiledning for trafikklærerne. Den gir informasjon om hva det skal gis opplæring i, og føringer for hvordan. Den skal fungere både som rettesnor og som faglig og pedagogisk inspirasjon. Trafikklærerne har relativt stor metodefrihet; dvs. frihet til å legge til rette fagstoffet slik de selv mener det er best for eleven, bare de holder seg til de rammene som læreplanen setter. Behovet for veiledning gjennom sentrale læreplaner må ses i sammenheng med den profesjonelle kompetansen lærerne har.

Styringsverktøy

Trafikklæreren skal ivareta viktige oppgaver for samfunnet når det gjelder trafiksikkerhet, og legge til rette for at eleven utvikler den førerkompetansen som er nødvendig for å kunne medvirke i nullvisjonsarbeidet.

Læreplanens oppbygning

Læreplanen er for hver førerkortklasse i hovedsak delt inn i en generell og en klassespesifikk del.

Begrunnelsene for valgene som er gjort når det gjelder innhold og progresjon i trafikkopplæringen er samlet i kapittel 1. Dette er gjort av praktiske årsaker. Det er viktig at læreplanens øvrige kapitler leses i sammenheng med dette kapittelet. For den som skal planlegge undervisningen, er det også helt nødvendig å kjenne forutsetningene for trinnmålene, kursmålene og delmålene i læreplanen.

Kapittel 2 gir en kort oversikt over innholdet og progresjonen i opplæringen i klassen.

I kapittel 3 beskrives opplæringen trinn for trinn. Alle trinn har en innledende tekst som er ment å gi en oversikt over opplæringen i trinnet. I tillegg henvises det til aktuelle bestemmelser i trafikk-opplæringsforskrifta som blant annet setter rammer for opplæringen. Deretter følger læringsmålene slik disse framgår av forskrifta, inklusive kravet om trinnvurdering. Denne teksten er gjengitt på grå bakgrunn for å gjøre det tydelig at det(te) er forskrifta som er gjengitt. Så følger en tekst som poengterer at undervisningen skal legge til rette for at elevene når målene og kort om handlingsrommet for dette. Aktuelt innhold i undervisningen er ordnet etter tema i samsvar med målene uten at dette låser læreren til å ta opp stoffet i den rekkefølgen som er satt. Avslutningsvis gis kommentarer til trinnet og eventuelle obligatoriske kurs. Hensikten med kommentarene er å utdype intensjoner og å gi læreren råd om hvordan undervisningen kan tilrettelegges best mulig.

1 Generell del

Læreplanens ulike nivåer – fra idé til praksis

Den kanadiske skoleforskeren og læreplanteoretikeren John I. Goodlad opererer med fem ulike læreplan- og fortolkningsnivåer som beskriver prosessen fra læreplanens idéer til praksis (elevenes erfaringer). Hovedbudskapet er at tolkninger og beslutninger på et nivå er avhengig av, og påvirker, beslutninger på et annet nivå.

Idéenes læreplan reflekterer ideer som fremmes i samfunnsdebatten før utformingen av selve læreplandokumentet. Slike idéer kan ha sitt utspring i fag, forskning, pedagogikk og tidligere erfaringer.

Når det gjelder norsk føreropplæring kommer idéene, eller det faglige grunnlaget som læreplandokumentet hviler på, fra blant annet Nasjonal Transportplan og rapporten Førerkompetanse i et hierarkisk perspektiv; konsekvenser for føreropplæringen (2004).

Den formelle læreplanen er det offisielle, vedtatte og skrevne læreplandokumentet, dvs. dette dokumentet.

Den oppfattede læreplan er lærerens tolkning og forståelse av den formelle læreplanen. Dette er en kritisk fase i prosessen der lærerens profesjonelle kompetanse er avgjørende. Som en følge av at den formelle læreplanen ofte er et produkt av ulike interesser og kan inneholde mange kompromisser, vil den også kunne gi rom for ulike tolkninger.

Det er viktig at trafikkskolen setter av tilstrekkelig tid til å analysere det formelle læreplandokumentet og sette seg inn i grunnlagsmaterialet, idéenes læreplan. Lærernes tolkning av den formelle læreplanen vil blant annet være avhengig av deres erfaring som lærere, egne og skolens holdninger, verdier og kompetanse, og hvordan de vurderer muligheten til å kunne gjennomføre læreplanen i praksis. Den oppfattede læreplan vil aldri være helt lik for alle lærere.

Innenfor rammene av klare, forpliktete mål og krav som er satt, har faglig leder og lærere et felles ansvar for å utarbeide undervisningsplaner. Undervisningsplanene vil vise hvordan skolen har oppfattet læreplanen.

Den gjennomførte læreplanen beskriver hvordan læreplanen kommer til uttrykk i praktisk opplæring. Denne læreplanen gjenspeiler lærernes forståelse av planen og den lokale tolkningen ved den enkelte skole. I tillegg vil andre forhold som for eksempel tilgjengelige læremidler og lærerens kompetanse spille inn. På bakgrunn av dette vil gjennomføringen av læreplanen ved ulike skoler kunne variere mye selv om utgangspunktet er den samme formelle planen. Opplæringsprosessen er dessuten uforutsigbar. Det er ikke nødvendigvis alltid samsvar mellom det en lærer planlegger ut fra gjeldende læreplan, og det som faktisk skjer i opplæringen. Læreren må mange ganger ty til improvisasjon og ad hoc løsninger når undervisningen ikke går som planlagt.

Den erfarte læreplanen er elevenes opplevelser og erfaringer i opplæringen. Det kan være forskjell mellom det lærerne tror de gjør og det elevene faktisk opplever. Den erfarte læreplanen vil variere ut fra hvordan læreren underviser og de forutsetninger og den bakgrunn elevene møter opplæringen med. I og med at elevene er forskjellige, med hensyn til blant annet erfaringer og motivasjon, vil de kunne sitte igjen med ulikt læringsutbytte. Imidlertid vil det også være likheter i deres erfaringer fordi lærerens undervisning har en struktur og et innhold som setter rammer for hva de opplever.

Den skjulte læreplanen

Den erfarte læreplanen vil ikke bare omfatte de sider ved den formelle læreplanen som er gjennomført i praksis, men også det som ikke er planlagt. Dette kan ha karakter av mer «utilsiktede budskap» til elevene, og blir av mange omtalt som den skjulte læreplanen. For eksempel kan trafikklærernes valg av arbeidsmåte eller presentasjon av et tema medføre at andre verdier enn de læreren har planlagt, formidles til elevene.

Elevene kan da komme til å lære noe som ikke er uttrykt som mål i læreplanen. Den skjulte læreplanen er først et problem når denne læringen går på tvers av det som egentlig er målet for opplæringen.

Læreren kan ikke hindre utilsiktet læring, men må ta hensyn til at den skjer.

Utvikling av førerkompetanse

Kompetanse

Kompetanse kan betraktes som de kunnskaper, ferdigheter og andre egenskaper som en person må ha for å kunne løse oppgaver. Hva som er tilfredsstillende kompetanse vil variere med hvilke oppgaver som skal løses. I en vurdering av hva som er nødvendig kompetanse, må en derfor ta utgangspunkt i de oppgavene som skal løses.

Førerkompetanse

Den som skal føre et kjøretøy på en sikker måte, må ha en omfattende kompetanse. Det er en forutsetning at føreren behersker kjøretøyet rent teknisk. Føreren må også kunne samhandle med andre trafikanter, forutse hvordan disse vil handle og hvordan trafikksituasjoner kan utvikle seg. For å kjøre sikkert må føreren forstå hva som kan være, eller utvikle seg til, farlige situasjoner. Føreren må også forstå hvordan egen atferd innvirker på sikkerheten, og ha vilje til å handle slik at kjøringen blir sikker. Førerkompetanse kan betraktes som et samlebegrep for den kompetansen som kreves for å løse alle disse oppgavene.

Førerkompetanse kan altså sees på som de kunnskaper, ferdigheter, holdninger og den motivasjon føreren trenger for å mestre trafikkmiljøet på en sikker måte. Kompetansen omfatter mer enn observerbare ferdigheter. Føreren må ha ferdigheter i å tolke ulike trafikksituasjoner, og vurdere hvilken atferd som er passende. Det kreves også at føreren kan leve seg inn i andres situasjon; føreren må ha empati. Samtidig må føreren ha tilstrekkelig selvkontroll til å handle i tråd med egne vurderinger basert på hensiktsmessighet og sikkerhet.

En godt utviklet førerkompetanse er en forutsetning for å lykkes i trafikken. Føreren må ha kontroll over plutselige innskytelser, aggresjon og andre "forstyrrende" emosjoner. Det stilles krav om at føreren kan samarbeide med og ta hensyn til andre trafikanter. Førerkompetanse er ikke medfødt. Kompetansen læres gjennom imitasjon, forståelse, praktisering og forsterkning. Viljen til å kjøre sikkert kan skapes gjennom å gi føreren kunnskap om konsekvenser av å velge en sikker kjøreatferd. Å utvikle førerkompetanse er en prosess som skjer over tid. En må gå ut fra at alle, når de begynner på føreropplæringen sin, allerede har en betydelig trafikal kompetanse. Utviklingen vedvarer gjennom alle trinn i opplæringen og vil fortsette livet ut.

Innhenting og bearbeiding av informasjon

Førere har ulike mål med eller motiver for sin kjøring, for eksempel transport, opplevelse av spenning, se seg om og vise seg fram. Uansett mål stilles føreren overfor oppgaver som skal løses under kjøringen. Føreren må holde kjøretøyet på vegen, unngå å kjøre på andre trafikanter og lignende. Disse oppgavene løser føreren i hovedsak ved å innhente og bearbeide informasjon. Informasjon fra omgivelsene som føreren oppfatter som relevant for situasjonen, velges ut og koples til den kunnskapen som føreren allerede har i sitt kunnskapslager. Kunnskapen forteller føreren hva som bør gjøres, og det fattes en beslutning som så fører til en handling. Hvor hensiktsmessig en valgt handling er, vil i stor grad avhenge av kunnskapen (inkludert erfaringsgrunlaget) føreren har fra før.

Kunnskap har altså sterk innflytelse på hvilken informasjon fra omgivelsene som velges ut for videre bearbeiding. Med liten kunnskap kan føreren velge ut uvesentlig informasjon som utgangspunkt for bearbeidingen. Vesentlig informasjon kan bli oversett. Omfanget av, kvaliteten på og relevansen til kunnskapen har også en direkte innflytelse på hvor hensiktsmessige de valgte handlingene vil være. Mangelfull kunnskap gir dårlige løsninger, og dermed uheldige valg av handlinger.

Bevisst bearbeiding av informasjon kan være en svært ressurskrevende prosess. Menneskets kapasitet til bevisst bearbeiding av informasjon er begrenset. Når en stor mengde informasjon skal bearbeides, kan det lett føre til overbelastning. Informasjonen bearbeides da dårlig og fører ofte til feilhandlinger.

Antallet oppgaver som skal løses under kjøring er så stort at om alle oppgavene skulle løses gjennom bevisst bearbeiding av informasjon, ville det skape store problemer. Føreren ville gjøre mange feil og sannsynligheten for en ulykke ville øke. En forutsetning for kjøring i dagens trafikk er at det meste av kjøringen foregår automatisk.

Handlinger som utføres ofte, vil gradvis bli automatisert. Dette gjør at trafikale situasjoner utløser handlinger direkte uten at informasjonen først bearbeides bevisst.

Dermed frigjøres kapasitet. Føreren kan da løse noen oppgaver gjennom automatiske handlinger, mens han samtidig løser andre oppgaver gjennom bevisst bearbeiding av informasjon. Erfarne førere vil løse enkle oppgaver som girskifte, bruk av blinklys, holde kjøretøyet på vegen, stoppe for rødt lys, holde avstand til forankjørende og liknende gjennom automatiserte handlinger. Bevisst bearbeiding brukes til mer komplekse problemer som for eksempel å vurdere hvordan andre trafikanter vil bevege seg, hvor glatt vegen er, om den frie strekningen er lang nok til forbikjøring, hvilken veg som skal velges og liknende.

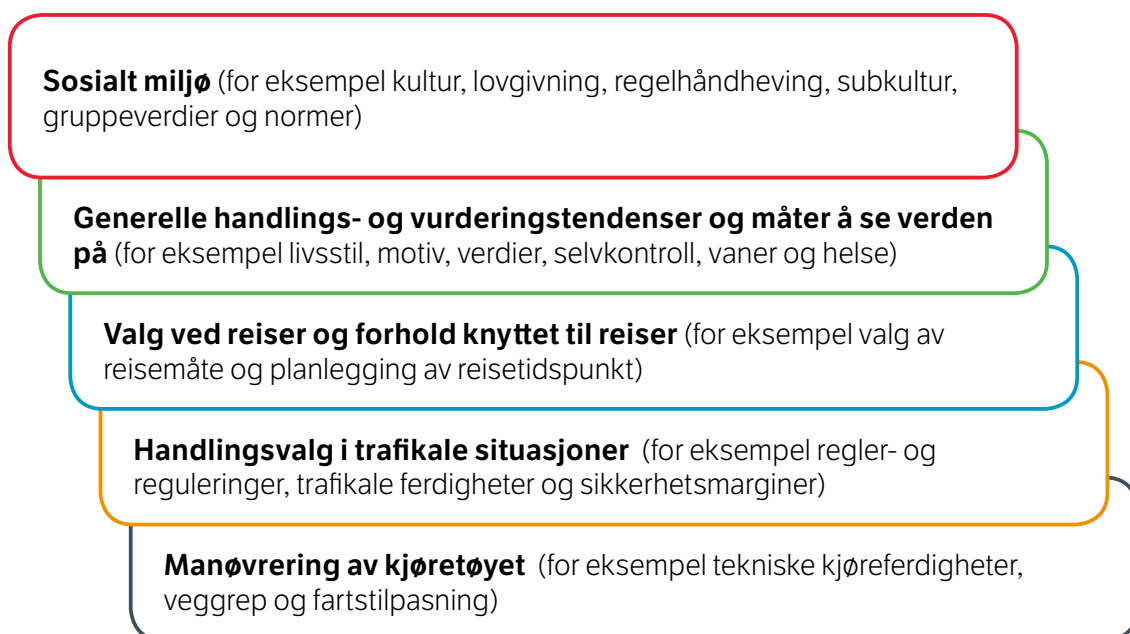
Læring skjer i hovedsak gjennom bevisst bearbeiding av informasjon. Selv om læring skjer som en kontinuerlig prosess, vil det være hensiktsmessig at den som skal tilrettelegge for læring, tenker ut fra en trinnvis modell. I trafikkopplæringen er det viktig at de kjøretekniske ferdighetene er automatisert i en rimelig grad før eleven starter treningen med å løse mer komplekse oppgaver i trafikken. Elever med mangelfull trening må tenke bevisst på girskifte, på å holde kjøretøyet på vegen og andre tekniske oppgaver. Elevene vil da ha dårlige forutsetninger for samtidig å lære hvordan de skal forholde seg til andre trafikanter, siden kapasiteten til bevisst bearbeiding av informasjon alltid er begrenset. Hvis eleven håndterer de enkle problemene gjennom automatiserte handlinger, frigjøres kapasitet til bevisst bearbeiding av nye oppgaver, og eleven kan lære hvordan mer komplekse oppgaver kan løses. Føreren kan da løse noen oppgaver gjennom automatiske handlinger, mens han samtidig løser andre oppgaver gjennom bevisst bearbeiding av informasjon. Føreren kan altså arbeide med flere oppgaver samtidig.

Førerkompetanse i et hierarkisk perspektiv

Føreropplæringen bygger i stor grad på GDE- rammeverket. Dette er en teoretisk modell som framstiller oppgavene en fører står overfor, og hva som må læres, i ulike nivåer. Nivåene representerer et hierarkisk perspektiv på føreropplæringen og gir en oversikt over hva opplæringen bør omfatte. Fra lavt til høyt var nivåene i denne modellen til å begynne med:

- 1) Manøvreringsnivå (manøvrering av kjøretøyet)
- 2) Taktisk nivå (handlingsvalg i trafikale situasjoner)
- 3) Strategisk nivå (valg ved reiser/ turer og forhold knyttet til reiser/ turer)
- 4) Overordnet nivå (generelle handlings- og vurderingstendenser og måter å se verden på)

I 2010 ble modellen utvidet med et femte nivå som inkluderer faktorer i førerens sosiale miljø. Disse faktorene består blant annet av kultur, normer og verdier som igjen reflekteres i trafikklovgivning og -overvåkning. Den framstilles nå slik:

Figur 1. GDE- modellen.

Selv om nivåene er kvalitativt forskjellige og holdes atskilt i matrisen, er de ikke uavhengige av hverandre. Alle nivåene er til stede når det foreligger en situasjon under kjøringen, og en fører trenger kunnskaper og ferdigheter innen hvert av de fem nivåene.

De kognitive strukturene som utgjør fjerde nivå, det personlige nivået, gir grunnlaget for hvordan personen generelt forholder seg i livet, så vel som i trafikken spesielt. Disse er derfor mer stabile og grunnleggende enn de tre underleggende nivåene, som på sin side er mer områdespesifikke og underordnet.

I utgangspunktet tenker en at høyere nivå kontrollerer og leder atferden på lavere nivå. Denne kontrollen er likevel ikke en enkel prosess ovenfra og ned, fordi den hele tiden blir avveid mot tilbakemeldingene fra selve handlingen.

Nivåene er til en viss grad gjensidig avhengige, slik at endringer på ett nivå fører til endringer i de andre nivåene. Gjensidig avhengighet er imidlertid ikke det samme som likhet. Ikke minst er det viktig å være

bevisst på forholdet mellom det personlige fjerde nivået og det femte sosiale. Individet har sine personlige mål og søker blant annet etter bekræftelser, samtidig som det sosiale påvirker og former. Når læreren skal tilrettelegge for at eleven skal kunne utvikle seg til å bli en ansvarlig fører, er det derfor viktig å se på mulighetene for tilbakemelding på tanker og atferd. Tilbakemeldinger kan komme på ulike måter fra lærer, foreldre, jevnaldrende, vegen, politiet og, ikke minst, eleven selv. Det er derfor viktig å legge til rette for at eleven utvikler evne til selv vurdering.

Ferdigheter som tas i bruk, og valg som tas på lavere nivå, påvirkes av egenskapene på høyere nivå. Dette er essensen av skillet mellom det føreren kan gjøre, og det han er villig til å gjøre. Uansett hvor mye sikkerhetsrelatert kunnskap føreren har, er resultatene av denne kunnskapen i siste omgang avhengig av om og hvordan kunnskapen blir brukt.

Det er viktig å lære om hvilke faktorer som påvirker kjøringen på de ulike nivåene, når faktorene gir negativ effekt og å utvikle innsikt i hvordan en selv forholder seg til eller står i forhold til faktorene.

Gjennomgående temaer

Føreropplæringen i alle klasser har sju gjennomgående temaer.

Lover, regler og trafikken som system

Elevene må helt fra starten av opplæringen reflektere over det sammensatte system kjøring i trafikk er, og hvilket ansvar den enkelte fører har.

Før elevene begynner å kjøre i trafikken, må de tilegne seg forståelse for

- lover og regler som styrer samhandlingen mellom trafikanter
- trafikken som system
- førerens rolle i dette systemet

Elevene skal bruke denne forståelsen til å ordne og tolke inntrykkene de får under den trafikale treningen.

Kjøreteknisk ferdighet

En annen forutsetning for effektiv læring under kjøring i trafikk, er at eleven har gode kjøretekniske ferdigheter. En elev som må konsentrere seg om giring, bremsing og styring under den trafikale treningen, vil oppfatte lite av atferden til andre trafikanter. Det er derfor viktig at elevene har fått så mye kjøreteknisk trening at grunnleggende handlinger er tilstrekkelig automatisert før den trafikale treningen begynner.

Trafikal ferdighet

Trafikal ferdighetstrening utgjør vanligvis den mest omfattende delen av opplæringen. Elevene skal gradvis lære seg å samhandle med andre trafikanter. Kunnskap om lover og regler og god kjøreteknisk ferdighet er en forutsetning for effektiv trafikal trening. De erfaringene kjøretreningen gir, er viktige for at eleven skal få innsikt i egne handlinger og vurderinger.

Økonomisk og miljøvennlig kjøring

For å kjøre økonomisk og miljøvennlig, må elevene vite hva som kjennetegner slik kjøring, og ha utviklet ferdigheter og vilje til å praktisere slik kjøring. I opplæringen må elevene tilføres kunnskap og ferdigheter, og få anledning til å utvikle gode holdninger til miljøet og til miljøvennlig kjøring. Temaet bør tas opp tidlig i opplæringen. Det må knyttes til den praktiske kjøringen, og særlig til den kjøretekniske og trafikale treningen. Temaet vil derfor være aktuelt gjennom størstedelen av opplæringen.

Planlegging og forberedelse før kjøring

Temaet omhandler valg føreren må ta før kjøreturen (for eksempel neste dag). Føreren må ha gode rutiner med hensyn til ernæring, søvn, alkohol, valg av reiserute og planlegging av reisetidspunkt.

Temaet passer best til teoretisk opplæring og diskusjon, og bør vektlegges mest i den avsluttende delen av opplæringen. Det er også mulig å praktisere deler av dette temaet under den trafikale treningen, og da særlig når elevene skal kjøre selvstendig.

Handlings- og vurderingstendenser

Kunnskap om hvordan handlings- og vurderingstendenser hos føreren kan virke inn på kjøreatferden, hører med til føreropplæringen. Elevene må gjennom hele opplæringen, men særlig i den trafikale ferdighetstreeningen, få øving i å reflektere over egne handlings- og vurderingstendenser for å få en dypere forståelse av det å ferdes i trafikken. Temaet bør særlig legges vekt på i starten og i avslutningen av opplæringen.

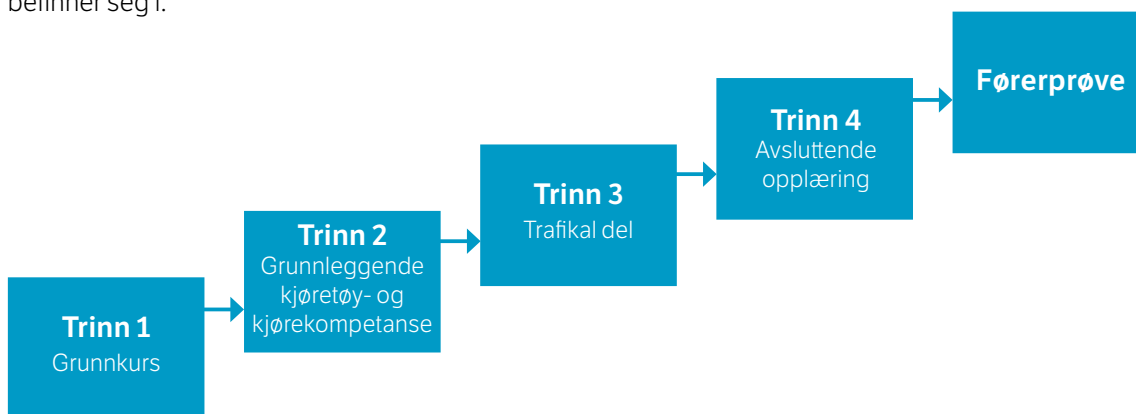
Selvinsikt

Eleven skal gjennom opplæringen utfordres til å reflektere over egen kompetanse, egne handlings- og vurderingstendenser og hvordan disse virker inn på kjøreatferden. I begynnelsen av opplæringen hører denne kunnskapen med til det bakteppet eleven bør se opplæringen mot. Mot slutten av opplæringen, når eleven har fått en mer variert kjøreefaring og en dypere forståelse av det å kjøre, har eleven fått et annet grunnlag for å reflektere over betydningen av egne handlings- og vurderingstendenser. Denne innsikten er en viktig ballast når eleven skal kjøre på egen hånd.

Opplæringen

Trinnvis opplæring

Føreropplæringen har fire trinn. Målene for trinn 1- 3 angir forutsetningene for å ha et godt utbytte av opplæringen på det neste trinnet, og det er derfor viktig at eleven i all hovedsak har nådd målene i et trinn før opplæringen i neste trinn påbegynnes. Det er kjøreferdigheten som avgjør hvilket trinn eleven befinner seg i.

Figur 2. Trinnvis opplæring.

Målene for trinn 1–4 angir samlet den kompetansen som er nødvendig for å nå hovedmålet. Innholdet i hvert trinn forutsettes videreført og videreutviklet i neste trinn. For å sikre en hensiktsmessig progresjon må de sju temaene vektlegges på ulike tidspunkt i opplæringen.

	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Trinn 4
Selvinnsikt	■	■	■	■
Handlings- og vurderingstendenser	■	■	■	■
Planlegging og forberedelse	■	■	■	■
Økonomisk og miljøvennlig kjøring	■	■	■	■
Trafikal ferdighet	■	■	■	■
Teknisk kjøreferdighet	■	■	■	■
Lover, regler og trafikken som system	■	■	■	■

Figur 3. Relativt omfang av opplæring innen de ulike tema og inndelingen av opplæringen i trinn.

Moduler

For å unngå at en elev som ønsker førerkort i flere klasser må gå gjennom det samme lærestoffet flere ganger, er opplæringssystemet modulbasert. I de lette klassene viser dette seg først og fremst gjennom at trafikalt grunnkurs er en felles modul for alle klasser. For de tunge klassene er de fleste obligatoriske kursene felles for flere klasser.

Obligatoriske kurs

Føreropplæringen skal bidra til at elevene får førerkompetanse. Etter endt opplæring skal eleven ha de kunnskaper, ferdigheter, holdninger og den motivasjon som er nødvendig for å kjøre i samsvar med hovedmålet.

Noen av opplæringsmålene som skal bidra til denne kompetansen, er vanskelig eller svært tidkrevende å vurdere ved en førerprøve. For å sikre at disse emnene likevel får plass i opplæringen, er det fastsatt obligatoriske kurs. Eleven må da følge undervisningen i et bestemt antall timer. I kursene vektlegges øvelser som av sikkerhetsmessige, praktiske eller økonomiske årsaker er vanskelige å gjennomføre på egenhånd, samt tema som risikoforståelse, systemforståelse og andre emner som i stor grad har med holdninger til trafikksikkerhet å gjøre.

Obligatorisk trinnvurdering

Når kunnskaper og ferdigheter kan måles uten for store problemer, vil det som oftest være hensiktsmessig å fastsette krav om en vurdering, framfor et krav om at eleven skal ha deltatt i et bestemt antall undervisningstimer. Vurderingen skjer først og fremst ved førerprøven. Selv om eleven på denne måten har stor frihet til å velge et eget opplæringsløp fram til førerprøven, er det ønskelig at opplæringen har en god struktur og progresjon. Dels for å bidra til dette, dels for å støtte elevens læring og utvikling av selvinnsikt og evne til å vurdere egne sterke og svake sider, er det fastsatt at eleven skal gjennomføre to obligatoriske trinnvurderinger i løpet av opplæringen.

I disse timene skal eleven, med utgangspunkt i sine prestasjoner, ta stilling til i hvilken grad målene for trinnet er nådd og om grunnlaget for videre opplæring er tilstrekkelig. Læreren skal gi eleven en tilråding i spørsmålet om eleven har den kompetansen som er nødvendig for å få et godt utbytte av opplæringen i neste trinn. Trinnvurderingen skal vare 45 minutter og inneholde før- og ettersamtale, i tillegg til praktisk kjøring. Hensikten med før- og ettersamtalen er å veilede eleven i forhold til faglig ståsted og videre læreprosess.

Eleven kan selv velge om lærerens tilråding skal følges. Hvis læreren anbefaler at eleven skal øve mer i trinn 2 eller 3, stilles det ikke krav om ny trinnvurdering når denne øvingen er gjennomført. Først ved gjennomføring av den praktiske obligatoriske opplæringen kan en elev avvises. Forskrifta fastsetter at trafikklæreren skal avvise eleven hvis det oppstår tvil om han har tilstrekkelige kjøreferdigheter til å gjennomføre den praktiske obligatoriske opplæringen på en meningsfull måte.

For at trinnvurderingen skal fungere etter intensjonen, må videre opplæring være avhengig av hvilken vurdering elev og lærer gjør i løpet av eller ved utgangen av timen. En bør unngå å begrense dette valget ved for eksempel å bestemme at sikkerhetskurs på øvingsbane skal gjennomføres samme dag som trinnvurderingen.

Arbeidsmåter

Undervisningen skal legges opp på en slik måte at elevene utvikler evne til refleksjon, til å ta andres perspektiv og til å samarbeide i trafikken. Den skal påvirke elevenes bevissthet, oppfatning og holdning til risiko, vilje til å ta ansvar og forholdsregler og til å velge kjøremåter som reduserer risikoen for uhell og ulykker. Det har mindre betydning hvor langt læreren er kommet i sitt undervisningsopplegg, hvis eleven ikke har kommet like langt i sin læring. Det skal legges vekt på å benytte arbeidsmåter som gjør elevene til aktive deltakere.

Læreplanen legger føringer for at opplæringen skal være preget av aktiv elevmedvirkning gjennom erfaringsutveksling og dialog. Ofte vil det være hensiktsmessig at læreren legger opp til en problemorientert undervisning. Dette innebærer at læreren forbereder konkrete problemstillinger som elevene skal drøfte og ta stilling til. Oppgavene skal utformes fra hovedmålene for det enkelte tema, og læreren må ha lagt en plan for tema, aktiviteter og oppsummering. Aktivitetene må være relativt tydelig lærerstyrt, ved at læreren hele tiden vurderer elevenes evne til å nå målet med dem.

Individuell tilpasning av undervisningen

Behovet for opplæring vil variere. Noen elever har allerede førerkort og kjøreerfaring i en annen førerkortklasse. Muligheten for privat øvingskjøring vil også variere. Ved planlegging av opplæringsforløpet må læreren ta hensyn til den enkelte elevs erfaringsbakgrunn og måte å tilegne seg lærestoffet på. Organisering, valg av aktiviteter og spørsmålsstilling skal i alle delene av opplæringen tilpasses elevenes ulike behov og forutsetninger slik at de får et godt læringsutbytte.

Mål i føreropplæringen

Målene indikerer hvilken retning en ønsker eleven skal utvikle seg i. Hvordan målene formuleres legger rammer for lærerens undervisning og elevens læring.

Skillet mellom ikke- obligatorisk og obligatorisk opplæring er forsøkt tydeliggjort gjennom bruken av verb.

For de ikke- obligatoriske delene er det i hovedsak brukt produktmål som beskriver kunnskaper og ferdigheter eleven skal sitte igjen med når undervisningen er over. Måloppnåelsen kan i stor grad vurderes på førerprøven. Eksempler på verb som blir brukt er beskrive, gjøre rede for, mestre og beherske.

Verbene som blir brukt for de obligatoriske delene er i hovedsak utformet som prosessmål. Disse er knyttet til emnene som ikke er så lett å vurdere utbyttet av. Verbene gir føringer for hva eleven skal gjøre eller delta på i undervisningen, for eksempel oppleve, erfare og videreutvikle.

Skillet mellom ikke-obligatorisk og obligatorisk opplæring er ikke alltid skarpt. Det kan også være en forventning om et målbart utbytte når det gjelder obligatoriske deler. I visse sammenhenger er derfor verb som for eksempel vite og beherske brukt også i målene for disse.

2 Opplæringen i klasse B

Hovedmål for opplæringen jf. § 11-1

Etter å ha gjennomført trafikkopplæringen i klasse B skal eleven ha den kompetansen som er nødvendig for å kjøre bil på en ansvarlig måte.

Eleven skal ha de kunnskaper og ferdigheter, den selvinnsikt og risikoforståelse, som er nødvendig for å kjøre på en måte som:

- er trafiksikker
- gir god samhandling
- fører til god trafikkavvikling
- tar hensyn til helse, miljø og andres behov
- er i samsvar med gjeldende regelverk

Trinnvis opplæring

Opplæringen i klasse B har 4 trinn. Målene i ett trinn angir forutsetningene for å ha et godt utbytte av undervisningen i det neste trinnet. Læringsmomentene i hvert trinn forutsettes videreført i neste trinn. Målene for trinn 1–4 angir samlet den kompetansen som kreves for å få førerett i klasse B.

Trinn 1

I trinn 1 er målene hovedsakelig rettet mot elevens risikoforståelse og trafikksystemet. Opplæringen består av trafikkalt grunnkurs. Kurset er felles for alle de lette klassene. Det skal bidra til at eleven får en grunnleggende forståelse for hva førerrollen og førerdyktighet innebærer. Kurset omfatter bl.a. førstehjelp og å være trafikanter i mørket.

Trinn 2

I trinn 2 skal eleven lære å mestre bilen rent kjøreteknikk, uten å måtte rette oppmerksomheten mot andre trafikanter. God kjøreteknikk ferdighet er nødvendig for å få utbytte av treningen i trinn 3, og vil også innebære at kjøringen er økonomisk og mest mulig miljøvennlig. Eleven skal tilegne seg kunnskap om kjøretøyet og bilføreransvaret i tillegg til grunnleggende kunnskap om mennesket og vegen. Det er ikke fastsatt minste timetall for opplæringen i dette trinnet. Omfanget av undervisningen må tilpasses elevens forutsetninger og muligheter for øvingskjøring.

Mot slutten av trinnet skal eleven gjennomføre en trinnvurdering i samsvar med § 7-5. Eleven skal, med utgangspunkt i sine prestasjoner, ta stilling til i hvilken grad målene for trinnet er nådd og om grunnlaget for videre opplæring er tilstrekkelig. Læreren skal gi eleven en tilråding i spørsmålet om eleven har den kompetansen som er nødvendig for å få et godt utbytte av opplæringen i neste trinn.

Trinn 3

I trinn 3 er målene rettet mot elevens læring av trafikale ferdigheter i varierte veg- og trafikkmiljø. Kunnskap om aktuelle bestemmelser i vegtrafikklovgivningen inngår. Ved avslutningen av trinn 3 skal eleven kjøre selvstendig og ha et prestasjonsnivå nær kravene til å bestå førerprøven. Det er ikke fastsatt minste timetall for opplæringen i dette trinnet. Undervisningen må tilpasses elevens erfaringsbakgrunn og muligheter for øvingskjøring.

Mot slutten av trinnet skal eleven gjennomføre en trinnvurdering i samsvar med § 7-5. Eleven skal, med utgangspunkt i sine prestasjoner, ta stilling til i hvilken grad målene for trinnet er nådd og om grunnlaget for videre opplæring er tilstrekkelig. Læreren skal gi eleven en tilråding i spørsmålet om eleven har den kompetansen som er nødvendig for å få et godt utbytte av opplæringen i neste trinn.

Sikkerhetskurs på øvingsbane er obligatorisk for alle som skal ha førerrett i klasse B. Kurset skal bidra til at eleven videreutvikler kompetanse til å unngå ulykker, bl.a. gjennom øving som ikke kan gjennomføres på veg. Kurset gjennomføres mot slutten av trinn 3, unntaksvis i tilknytning til sikkerhetskurs på veg i trinn 4.

Trinn 4

Målene i trinn 4 er hovedsakelig rettet mot elevens risikoforståelse og selvinnsett, slik som i trinn 1. En viktig forutsetning er at emnene risikoforståelse, kunnskap om regler og trafikken som system utdypes gjennom hele opplæringen, selv om disse temaene vektlegges spesielt i starten og slutten av opplæringen.

Sikkerhetskurs på veg er obligatorisk for alle som skal ha førerrett i klasse B. Kurset skal bidra til at eleven videreutvikler kompetanse til å unngå ulykker, bl.a. gjennom selvstendig øving på veg.

Den obligatoriske opplæringen alene er vanligvis ikke nok til å nå fram til hovedmålet for opplæring til førerkort klasse B. I tillegg må det suppleres med tilstrekkelig øving gjennom opplæring ved trafikkskole, øvingskjøring eller begge deler.

Gjennomføring av opplæringen og læringsutbytte

Det er grunn til å tro av de fleste vil ha best utbytte av å fordele føreropplæringen over tid. Fordelt opplæring vil gi anledning til bl.a. modning og privat øving både mellom vanlige kjøretimer og mellom obligatoriske deler. Det vil også gi bedre anledning til å nå målet når det gjelder mørkekjøring, og til å få erfaring fra kjøring på alle slags føre. Ikke minst vil det gjøre det lettere å unngå for stort fravær fra arbeidsplass eller skole samtidig som en ønsker å gjennomføre føreropplæringen. Forskning tyder på at de som har omfattende kjørerfaring, er mindre ulykkesutsatt den første tiden etter at de har fått førerkort. Omfattende privat øving, mengdetrening, anbefales, spesielt etter gjennomføring av sikkerhetskurs på veg.

Se også kommentarene til trinn 4 når det gjelder tidspunkt for gjennomføring av sikkerhetskurs på veg.

3 Trinnmål, kursmål, delmål og aktuelt innhold i klasse B

Trinn 1 Trafikalt grunnkurs

Gjennom opplæringen i trinn 1 skal eleven utvikle en grunnleggende forståelse for hva bilkjøring innebærer.

Mål for trinn 1 jf. § 11-2

Etter å ha gjennomført trinn 1 skal eleven ha den kompetansen som er nødvendig for å ha godt utbytte av videre opplæring.

Eleven skal ha så god forståelse for trafikk og trafikkopplæring at eleven kan begynne å øvingskjøre.

Opplæringen i trinn 1 er obligatorisk og består av trafikalt grunnkurs, jf. trafikkopplæringsforskriften kap. 8. Kurset er felles for alle førerkortklasser og er grunnlaget for videre opplæring og vilkår for å kunne øvingskjøre. Målene er hovedsakelig rettet mot elevens risikoforståelse og trafikksystemet.

Kurset har følgende deler:

- Del 1 Trafikkopplæringen
- Del 2 Trafikk og førerrollen
- Del 3 Mennesket i trafikken og samhandling
- Del 4 Trafikkopplæring, øvingskjøring og kjøreefaring
- Del 5 Plikter ved trafikkuhell og førstehjelp
- Del 6 Tiltak ved trafikkulykke
- Del 7 Trafikant i mørket

Delene har fastsatte mål. Aktuelt innhold som er oppført under hver del, viser hva undervisningen bør omfatte.

Kurset er på i alt 17 undervisningstimer, fordelt over minst 5 samlinger, og kan gjennomføres med inntil 16 elever, jf. § 8-1 tredje ledd. Det er adgang til å ta med inntil 2 elever i tillegg på deler av kurset, dersom disse har hatt forfall ved deler av tidligere kurs. Alternativt kan 2 elever som faller inn under unntakene i § 8-2 første ledd bokstavene b), c) eller d) tas i tillegg til de 16 elevene under opplæring i plikter ved trafikkuhell og førstehjelp.

Det skal være 4 timer undervisning om plikter ved trafikkuhell og førstehjelp, jf. § 8-1 fjerde ledd. Av dette skal 1 time brukes til praktisk øving i forbindelse med en arrangert ulykke.

Det skal være 3 timer undervisning om å være trafikant i mørket, jf. § 8-1 femte ledd. Minst 1 time skal være utedemonstrasjon på et område med liten eller ingen trafikk. Denne delen kan gjennomføres med inntil 6 elever per lærer. Minst 1 time skal være demonstrasjon i bil på veg i reelle trafikksituasjoner med elevene som passasjerer. Denne delen kan gjennomføres med inntil 2 elever i bilen. Resterende tid disponeres til forventninger, mål, oppsummering og refleksjon med medelever og lærere i klasserom. Øvrig undervisning skal være 10 timer og fordeles jevnt over 3 samlinger. Det kan gjennomføres bare en samling i trafikalt grunnkurs per dag, jf. § 8-1 sjuende ledd.

Undervisningen i førstehjelp skal gjennomføres av kvalifisert personell godkjent av Norsk Førstehjelpsråd.

For å få godkjent trafikalt grunnkurs, må eleven ha deltatt i alle timene som hører med til kurset. Hvis en elev har forfall fra deler av det, må det legges til rette for at timene kan tas igjen på tilsvarende kurs senere.

Før øvingskjøring kan begynne, må trafikalt grunnkurs være fullført. Trafikalt grunnkurs avsluttet i perioden 16. mars – 31. oktober gir likevel rett til å øvingskjøre 16. mars – 31. oktober, jf. § 2-1 andre ledd.

Mål for trafikalt grunnkurs jf. § 8-3

Eleven skal gjennom opplevelser, aktiviteter og oppsummeringer bli bevisst på hva som menes med at enhver skal ferdes hensynsfullt, og være aktpågivende og varsom så det ikke kan oppstå fare eller voldes skade, og slik at annen trafikk ikke unødig blir hindret eller forstyrret, jf. vegtrafikkloven § 3.

Eleven skal

1. kjenne til formelle begrunnelser for at vi har trafikkopplæring, vilkår for å få førerkort og at det finnes læreplaner for trafikkopplæring
2. ha grunnleggende forståelse for trafikk og førerrollen ved å
 - a. bli bevisst hvordan regler om plassering, fart, vikeplikt, skilt og vegoppmerking og andre former for regulering og styring bidrar til sikrere og mer effektiv trafikkavvikling
 - b. drøfte samfunnets behov og miljømessige konsekvenser av vegtrafikken
 - c. bli bevisst ansvaret føreren har for å velge andre måter å reise på enn ved eget kjøretøy, eller å la være å reise, om dette er det beste for en selv, eventuelle passasjerer, miljø m.m.
3. videreutvikle sin kunnskap om mennesket i trafikken ved å
 - a. drøfte ulike trafikkantgruppers forutsetninger, behov og perspektiv
 - b. beskrive vesentlige elementer i kjøreprosessen og bli bevisst betydningen av motivasjon og følelser
 - c. forstå betydningen av kommunikasjon og samhandling
 - d. bli bevisst hvilken betydning ansvarsforståelse, selvinnsikt og vilje har for hvordan vi handler i trafikken
4. ha kunnskap om betydningen av trafikkopplæring ved å
 - a. kjenne til reglene for øvingskjøring
 - b. drøfte sammenhengen mellom kjøreefaring og trafikkulykker
 - c. forstå betydningen av automatisering av grunnleggende handlinger og handlingsmønstre
 - d. drøfte føreropplæringsmodellen og hvordan opplæring ved trafikkskole og privat øving er nyttig og nødvendig for å nå målet for opplæringen
5. beherske grunnleggende ferdigheter i forbindelse med trafikkulykker og førstehjelp ved å
 - a. ha kunnskap om plikter ved trafikkuhell
 - b. kjenne til rutiner for sikring av og opptreden på skadested
 - c. kunne vurdere skadeomfang og øve på praktisk førstehjelp
6. delta i redningsarbeidet ved en arrangert ulykke og gjennom denne
 - a. oppleve å komme først til skadestedet, forstå viktigheten av å kjenne skadeomfanget før ulykken varsles og hvordan varsling gjøres
 - b. øve på grunnleggende rutiner på skadestedet
 - c. videreutvikle den praktiske ferdigheten i grunnleggende livreddende førstehjelp ved trafikkulykker
7. bli bevisst gjennom demonstrasjon ute og i bil hvordan trafikkulykker i mørket kan unngås ved å
 - a. oppleve og erfare årsaksforhold ved typiske ulykker som skjer i mørket og ha grunnlag for å vurdere risiko ved kjøring i mørket
 - b. drøfte hvordan vi som trafikanter kan opptre for å redusere risikoen ved ferdsel i mørket
 - c. drøfte hva som er riktig lysbruk og atferd ellers ved kjøring, parkering og nødstopp i mørket

Eleven skal vurdere sin egen kompetanse til å begynne videre opplæring, og ha så god forståelse for trafikk og trafikkopplæring at eleven kan begynne å øvingskjøre.

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskrifta. Med tanke på å nå disse kan det, innenfor hver av de sju delene av trafikalt grunnkurs, arbeides med å nå flere mål samtidig, eller i annen rekkefølge, enn den som er fastsatt i forskrifta for vedkommende del, jf. §§ 7-1 og 7-2.

Aktuelt innhold i undervisningen

I oversikten nedenfor er aktuelt innhold i undervisningen ordnet i tema i samsvar med målene. Oversikten er ikke uttømmende, men illustrerer hva undervisningen bør omfatte. Innenfor forskriftas rammer velger læreren selv, med utgangspunkt i elevens behov og tilgjengelige ressurser, øvingsområde m.m., metoder og rekkefølge i behandlingen av lærestoffet med tanke på å legge best mulig til rette for elevens læring.

1.1 Trafikkopplæringen

Aktuelt innhold

- Presentasjon og introduksjon til kurset
- Begrunnelser for trafikkopplæring
- Vilkår for å få førerkort
- Hovedmål for trafikkopplæringen i lette klasser
- Læreplaner

1.2 Trafikk og førerrollen

Aktuelt innhold

- Regler og reguleringer og betydningen av disse for sikker samhandling i trafikken
- Samfunnets behov
- Konsekvenser for miljøet
- Ansvarer føreren har for å vurdere om det er forsvarlig å kjøre
- Hensynet til en selv, passasjerer, miljø m.m.
- Fysisk og emosjonell tilstand
- Vær-, føre- trafikk- og andre forhold
- Alternative reisemåter

1.3 Mennesket i trafikken og samhandling

Aktuelt innhold

- Forutsetninger, behov og perspektiv barn og eldre har
- Forutsetninger, behov og perspektiv mopedister og motorsyklister har
- Forutsetninger, behov og perspektiv førere av store og tunge kjøretøyer har
- Kjøreprosessen
- Betydningen av motivasjon og følelser for atferd og læring
- Kommunikasjon og samhandling mellom trafikanter
- Tolking av trafikksituasjoner
- Ansvarsforståelse og vilje til å overholde regler
- Ulykker, menneskelig svikt og føreres feilvurdering
- Eget forhold til risiko
- Selvinnsikt

1.4 Trafikkopplæring, øvingskjøring og kjøreerfaring

Aktuelt innhold

- Regler for øvingskjøring
- Kjøreerfaring og ulykkesrisiko
- Automatisering av handlinger og handlingsmønstre
- Sammenheng mellom opplæring, øvingskjøring og mengdetrening
- Intensjonene i føreropplæringsmodellen

1.5 Plikter ved trafikkuhell og førstehjelp

Aktuelt innhold

- Plikter etter vegtrafikkloven til å stanse og hjelpe mennesker og dyr som er kommet til skade m.m.
- Rutiner for sikring av og opptreden på skadested
- Vurdere skadeomfang
- Meldeplikt, også ved skade på dyr
- Grunnleggende førstehjelp og praktiske øvinger

1.6 Tiltak ved trafikkulykke

Aktuelt innhold

- Først på skadested
- Sikring
- Vurdere skadeomfang
- Varsling
- Opptreden på skadested
- Redningsarbeid
- Grunnleggende førstehjelp ved trafikkulykker

1.7 Trafikant i mørket

Aktuelt innhold

- Mørkeulykker og årsaker
- Siktstrekninger
- Risikofaktorer ved å ferdes i mørket
- Klær og refleksutstyr
- Hensiktsmessig lysbruk
- Hensiktsmessig tilpassing av fart og plassering
- Hensiktsmessig atferd ellers ved ferdsel i mørket

Kommentarer til trafikalt grunnkurs:

Vegen er en viktig samfunnsarena for mange mennesker. Arbeidet med sosiale ferdigheter må derfor videreføres i trafikkopplæringen. Det trafikale grunnkurset skal bidra til å bygge opp om førerkortkandidatene som ansvarlige førere. Målene for kurset har generell gyldighet og de befinner seg ofte på et mer overordnet nivå. Kurset skal i liten grad inneholde lærestoff som kan leses på egen hånd. Fokus skal rettes mot forståelsen av trafikken som system, med aktører som har ulike forutsetninger, mot forhold som påvirker risikoen, mot førerens ansvar og betydningen av selvinnsikt og selvkritisk vurdering.

Det er flere grunner til å ha et trafikalt grunnkurs

- Det er viktig at en tidlig i opplæringen fokuserer på forhold som påvirker risikoen og betydningen av selvinnsikt og selvkritisk vurdering.
- Det er hensiktsmessig å samle en del lærestoff som er felles for alle lette klasser slik at personer som skal ta førerkort for flere klasser, slipper å gå gjennom samme lærestoff flere ganger.
- Det er viktig å gi elevene grunnleggende forståelse av trafikk før de begynner å øvingskjøre, slik at de både har et riktigere perspektiv på det å kjøre og har et grunnlag som letter innlæringen senere.

Mange av emnene som tas opp i det trafikale grunnkurset, forutsettes å bli videreført i den enkelte førerkortklassen. Dette gjelder bl.a. emner som grensesetting, selvinnsikt, empati, forhold til risiko mv.

Tidsperspektivet

Utvikling og læring av sosial kompetanse er en omfattende prosess som skjer over lang tid. Læreren må bygge på den sosiale kompetansen elevene har, og legge til rette for at elevene forstår at det i trafikken er behov for regler om fartstilpassing, vikeplikt, plassering, tegngivning osv. Enkelte trafikkregler, skilt mv. kan brukes som illustrasjon i forbindelse med et emne som tas opp.

Innhold

Ved fastsettelse av hvilket lærestoff som skal være obligatorisk, er det særlig tatt to hensyn. Det første er om opplæringen av praktiske grunner er vanskelig å gjennomføre på egen hånd. Det andre er om måloppnåelsen er vanskelig å vurdere ved førerprøven. For mer grundig gjennomgang av regelverket hvor faktastoffet vektlegges i større grad, skal trafikklæreren henvise til lærebøker, klassespesifikk teoriundervisning mv. Faktastoff er viktig, og elevene skal motiveres for å oppsøke kunnskapen. Likevel er det en kjensgjerning av fartsøvertredelser, risikofylte forbikjøringer, ulykker mv. oftere er forårsaket av manglende forståelse for regelverket enn manglende kunnskap om reglene.

Undervisningen kan også legges til reelle situasjoner i trafikken, for eksempel i form av demonstrasjoner, praktiske observasjoner, praktisk kjøring med elevene som passasjerer e.l.

Skolene står fritt til å utvide kurset. Det må da presiseres overfor elevene at den obligatoriske delen består av 17 timer.

I tilknytning til Del 4 Trafikkopplæring, øvingskjøring og kjøreefaring oppfordres skolene til å invitere personer som skal bistå elevene ved øvingskjøring. Gjennom denne delen skal elevene og foreldre/ ledsagere skaffe seg kunnskap om regler for og betydningen av øvingskjøring, og forstå sammenhengen mellom kjøreefaring og ulykkesrisiko. Skolene kan også samarbeide med andre ressurspersoner (f. eks. fra Statens vegvesen). Temaet øvingskjøring gjennomgås når læreren er blitt kjent med elevene. Det frivillige tilbudet kan da lettere tilpasses elevenes behov.

Det er viktig å skape en forståelse for betydningen av omfattende øving, mengdetrening, tidlig i opplæringen, og vektlegge betydningen av slik øving både utover i læringsprosessen og etter endt formell opplæring. Begrepet mengdetrening blir brukt om å trene mye på noe som det allerede er gjort opplæring i, og er øvd på.

Ved gjennomføring av Plikter ved trafikkuhell og Tiltak ved trafikkulykke er det viktig at alle elevene aktiviseres. Det anbefales at instruktøren har med seg en hjelpeinstruktør.

Undervisningen**Problemløst undervisning**

Læreren bør legge til rette for problemløst undervisning. Dette innebærer at læreren må forberede konkrete problemstillinger slik at diskusjonene fører fram til bestemte resultater. Oppgavene utformes ut fra hovedmålene i leksjonene og lærer må ha lagt en plan for tema, aktiviteter og oppsummering. Elevene har allerede en del trafikal kompetanse ved å være fotgjengere, passasjerer og syklister. Mange har gode kunnskaper om trafikkregler, skilter, vegoppmerking, årsaker til ulykker, risikoforhold mv. Selv om noen har et mer likegyldig forhold til disse kunnskapene, skal oppgavene bygge på at elevene allerede har mye erfaring fra trafikken. Gode regler ved oppgaveutforming er å gå fra det kjente til det ukjente, fra det konkrete til det abstrakte.

Problemløste arbeidsmåter med gruppearbeid og dialog anbefales, spesielt når det er tale om undervisning der arbeid med holdninger og motivasjon inngår. Når læreren skal velge metode, bør han bl.a. avveie følgende: I hvilken grad kan elevene på egen hånd komme fram til målet for emnet? I hvilken grad kan jeg gi en tydelig oppgave som elevene kan arbeide med selvstendig? I hvilken grad er denne oppgaven aktiviserende for alle, og vil gruppene trenge omtrent samme tid til å løse oppgaven?

Det er viktig at elevene blir presentert for og opplever at de deltar på et helhetlig kurs med et gitt hovedinnhold. Kurset inneholder til dels lærestoff som er vanskelig for elevene, og det er viktig at de gis anledning til ettertanke og modning.

Organisering

I klasserommet bør elevene sitte slik at alle ser hverandre, noe som gjør det enklere å kommunisere med hverandre.

Trinn 2 Grunnleggende kjøretøy- og kjørekompetanse

Gjennom opplæringen i trinn 2 skal eleven lære å mestre bilen rent kjøreteknisk, uten å måtte rette oppmerksomheten mot andre trafikanter. God kjøreteknisk ferdighet er nødvendig for å få utbytte av treningen i trinn 3, og vil også innebære at kjøringen er økonomisk og mest mulig miljøvennlig. Eleven skal tilegne seg kunnskap om føreropplæringen, bilen, ansvar i tilknytning til bilkjøring og mennesket som trafikanter. Kunnskapsstoffet skal bidra til at eleven lærer de kjøretekniske ferdighetene raskere og med mer forståelse, og til at eleven skal kunne ivareta førerens ansvar for kontroll og tilsyn med kjøretøyet.

Det er ikke fastsatt minste timetall for opplæring på dette trinnet. Omfanget av undervisningen må tilpasses elevens forutsetninger og muligheter for øvingskjøring.

Eleven skal gjennomføre en obligatorisk trinnvurdering mot slutten av trinn 2, jf. § 7-5.

Innholdet i undervisningen forutsettes å bli videreført i trinn 3 og 4, samtidig som det er en del av grunnlaget for oppgavene som blir gitt ved førerprøven.

Mål for trinn 2 jf. § 11-3

Etter å ha gjennomført trinn 2 skal eleven ha den kompetansen som er nødvendig for å ha godt utbytte av trafikal opplæring i trinn 3.

Eleven skal ha så god kjøreteknisk ferdighet at oppmerksomheten kan flyttes fra eget kjøretøy til trafikkbildet og samhandlingen med andre trafikanter.

Eleven skal gjennom hele trinnet drøfte sin egen motivasjon og vilje til å anvende kunnskaper og ferdigheter som tilegnes gjennom trinnet. Eleven skal vurdere sin egen ferdighet i å bruke, og oppdage mangler ved, bilen.

Eleven skal

1. gjøre rede for reglene for førerkort og trafikkopplæring, og grunntankene i opplæringen i klasse B
2. gjøre rede for bilens oppbygning med tanke på sikkerhet og miljø
3. gjøre rede for eiers og brukers ansvar for kjøretøyets stand og bruk, økonomisk ansvar, offentlige reaksjoner og plikter ved trafikkuhell
4. gjøre rede for kjøring med tilhenger
5. gjøre rede for menneskets kapasitet og trafikks krav, herunder rus, rusmidler og bilkjøring
6. gjøre seg klar for kjøring
7. utføre igangsetting og stans, giring, styring, bremsing og rygging i variert terreng
8. beherske grunnleggende kjøretøybehandling i områder med liten trafikk
9. utføre aktuell sikkerhetskontroll av bilen.

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskrifta.

Med tanke på å nå disse kan det arbeides med å nå flere mål samtidig, eller i annen rekkefølge, enn den som er fastsatt i forskrifta for vedkommende trinn eller del av kurs, jf. §§ 7-1 og 7-2.

Aktuelt innhold i undervisningen

I oversikten nedenfor er aktuelt innhold i undervisningen ordnet i tema i samsvar med målene. Oversikten er ikke uttømmende, men illustrerer hva undervisningen bør omfatte. Innenfor forskriftas rammer velger læreren selv, med utgangspunkt i elevens behov og tilgjengelige ressurser, øvingsområde m.m., metoder og rekkefølge i behandlingen av lærestoffet med tanke på å legge best mulig til rette for elevens læring.

2.1 Førerkort og trafikkopplæring

Aktuelt innhold

- Førerkortklasser og vilkår for å få førerkort
- Vilkår for å kunne øvingskjøre
- Grunnregler for atferd i trafikken
- Oversikt over opplæringen klasse B, som grunntanker, progresjon og fordeling av opplæringen over tid, måloppnåelse, risikoforståelse og selvvurdering

2.2 Bilens oppbygning med tanke på sikkerhet og miljø

Aktuelt innhold

- Kjøretøyets aktive og passive sikkerhet
- Førerstøttesystemer, funksjon og varslingsanordninger
- Forsvarlig og forskriftsmessig stand
- Sikkerhetskontroll
- Bil og miljø
- Økonomisk og miljøvennlig kjøring
- Påbudt og tillatt lysutstyr og bruk av dette

2.3 Eiers og brukers ansvar

Aktuelt innhold

- Førers og eiers ansvar, jf. også trafikalt grunnkurs og førerrollen
- Registrering og eierforhold
- Lasting og sikring av personer og last
- Tauing av kjøretøy
- Dokumenter
- Forsikring og økonomisk ansvar
- Offentlige reaksjoner
- Plikter og tiltak ved trafikkuhell

2.4 Kjøring med tilhenger

Aktuelt innhold

- Regler
- Ansvar
- Bremses
- Sikring av last
- Kjøreegenskaper, betydningen av sikkerhetskontroll

2.5 Menneskets kapasitet og trafikkenes krav

Aktuelt innhold

- Forholdet mellom trafikkenes krav og menneskets kapasitet
- Kjøreprosessen, bearbeiding av informasjon og automatisering
- Fysisk og emosjonell tilstand, vær, føre, trafikk og andre forhold
- Rus, rusmidler, tretthet og sykdom og andre faktorer som virker inn på føreren

2.6 Gjøre klar for kjøring

Aktuelt innhold

- Sittestilling
- Sikt

- Bilbelte og hodestøtte
- Start og stopp av motoren
- Bruk av pedaler, gir, parkeringsbrems og andre betjeningsinnretninger
- Passasjerer, last m.m.

2.7 Grunnleggende bruk av bilen i variert terreng

Aktuelt innhold

- Rattgrep og bruk av rattet
- Observasjon og tegn ved igangsetting og stans
- Kontrollert og behagelig igangsetting og stans, på flat veg, i med- og motbakke med og uten parkeringsbrems
- Krypekjøring
- Sikring av bil
- Kort stans ny start på flat veg og i bakke
- Behagelig opp- og nedgiring på flat veg, i med- og motbakke
- Normalakselerasjon opp til 60 km/t
- Normalbremsing (1,5 – 2 m/s²) fra minst 60 km/t
- Stans ved angitt sted fra forskjellige hastigheter
- Hard nedbremsing for å kunne stanse foran en hindring
- Valg av riktig gir i forhold til fart
- Sving til høyre og venstre i vegkryss
- Sittestilling og sikt ved rygging
- Rygging rett bakover og i sving
- Snuing og parkering, ulike metoder, i enkelt miljø

2.8 Grunnleggende kjøretøybehandling i områder med liten trafikk

Aktuelt innhold

- Funksjonell øving ved sammenhengende kjøring i områder med liten trafikk
- Økonomisk og miljøvennlig kjøring

2.9 Sikkerhetskontroll

Aktuelt innhold

- Lasteevne og kjøring med tilhenger
- Bremses
- Hjul og dekk
- Styring
- Lys
- Sikt
- Driftssikkerhet
- Sikkerhetsutstyr
- Varselinnretninger

2.10 Trinnvurdering jf. § 7-5

Trinnvurderingen gjennomføres mot slutten av trinn 2.

Kommentarer til trinn 2

Den praktiske opplæringen bør begynne i et område med liten eller ingen trafikk. I starten vil eleven ha behov for å bruke mye oppmerksomhet på de tekniske ferdighetene og annen trafikk vil kunne forsinke læringen av disse. Det har også stor betydning for at privat øvingskjøring skal være så sikker som mulig, at eleven har gode nok grunnleggende tekniske ferdigheter før øving i trafikk blir påbegynt.

Læreplanen legger opp til at eleven under hele opplæringen skal vurdere sin egen kompetanse etter hvert som denne utvikles.

Den obligatoriske trinnvurderingen gjennomføres mot slutten av trinnet. Hensikten med trinnvurderingen er å gi eleven anledning til selv å ta stilling til om målene for trinnet er nådd tilstrekkelig godt til at det er grunnlag for å ha utbytte av opplæringen i neste trinn. Læreren skal dessuten gi sin tilråding i spørsmålet om eleven har den kompetansen som er nødvendig for å ha godt utbytte av videre opplæring. Det er viktig at eleven før gjennomføringen er forberedt og godt kjent med hensikten med trinnvurderingen og hvordan denne bli gjennomført. Eventuelle oppgaver og klargjøringer i forhold til gjennomføringen kan med fordel gis allerede ved innledningen til trinnet.

Læreren skal legge til rette for at målene nås og velge undervisningsform tilpasset den enkelte elev og opplæringsinnholdet. Enkelte elever forstår lett hvordan en øvelse skal utføres gjennom forklaring, i andre tilfeller kan det være vel så effektivt at læreren demonstrerer. Ikke minst kan det siste være aktuelt i undervisning av fremmedspråklige.

Det er viktig at både grunntankene i føreropplæringen, miljøkonsekvensene av bilbruk og prinsippet om delt ansvar som en av bæresøylene i 0-visjonsarbeidet, blir gjort tydelig for elevene.

Førerort klasse B gir innenfor visse rammer rett til å kjøre med tilhenger. Føreren må kjenne til hvordan tilhengeren påvirker bilens kjøreegenskaper, og bl.a. kunne gjennomføre nødvendig sikkerhetskontroll og sikring av last for å redusere risikoen for uhell i forbindelse med slik kjøring.

Med kravet om at eleven skal beherske grunnleggende kjøretøybehandling menes at nivået skal være godt nok til at oppmerksomheten kan rettes mot trafikkbildet. Dette er en forutsetning for å ha godt utbytte av undervisningen i trinn 3. Dette betyr ikke at ferdighetene skal være så gode at det ikke er behov for videre utvikling av disse. Med videre øving vil nivået gradvis forbedres og automatiseres, noe det også blir stilt krav om i trinn 3 gjennom bl.a. mål om «å kjøre effektivt og behagelig, miljøvennlig og økonomisk i variert trafikkmiljø i god samhandling med andre trafikanter». De ulike delferdighetene trinnet består av, settes sammen i større helheter og anvendes i faktiske situasjoner i trafikken.

Med aktuell sikkerhetskontroll menes at eleven skal kunne utføre sikkerhetskontroller som det er aktuelt for bilføreren å gjøre ut fra det ansvaret føreren er pålagt i regelverket. Målet vil være grunnlag for oppgaver ved førerprøven. Oppgavene vil så godt som alltid inneholde et praktisk element og et oppfølgingsspørsmål. Kandidaten må kunne kontrollere om et forhold er i orden eller ikke, og kunne si noe om årsaken til, eller konsekvensen av, en feil. Et eksempel kan være å avgjøre om bilen har riktige dekk i forhold til vognkortet, å kontrollere dekkene for skader, om mønsterdybden er tilstrekkelig, om lufttrykket er riktig, kommentere slitasjen og årsaker til denne. Målet gir ikke grunnlag for å kreve omfattende kunnskap om dekktyper og dekkmerking som det ikke er rimelig at føreren vanligvis har. Det er viktig å bruke instruksjonsboka for bilen, bl.a. for å være sikker på hvordan en kontrollerer funksjonen på for eksempel kollisjonspute, ABS-bremser og andre førerstøttesystemer, og hvordan en skal handle ved varsel om feil ved slikt sikkerhetsutstyr. "Driftssikkerhet" bør først og fremst omfatte kontroll av motorolje og drivstoff. Mangel på olje og drivstoff vil kunne føre til ufrivillig stans på steder der det er farlig, for eksempel i tunneler.

Det er ikke fastsatt timetall for opplæringen i trinn 2. En kombinasjon av opplæring ved trafikkskole og privat øving og mengdetrening vil både være økonomisk og gi et godt læringsutbytte.

Private ledsagere bør bli veiledet av trafikklæreren i hvordan målene skal forstås. Ledsageren bør også inviteres til å være tilstede i kjøretimer for å forstå hvordan opplæringen blir gjennomført. På den måten vil ledsageren bedre forstå betydning av å etablere riktige arbeidsvaner og hvorfor moment som for eksempel økonomisk og miljøvennlig kjøring er lagt inn allerede i starten av den praktiske opplæringen. Slik vil ledsageren kunne bidra til at øvingskjøringen blir et effektivt og godt supplement til opplæring ved trafikkskole. Et godt samarbeid mellom elev, trafikklærer og ledsager vil stimulere til mengdetrening med god kvalitet.

Trinn 3 Trafikal del

Gjennom opplæringen i trinn 3 skal eleven lære å beherske kjøring i variert trafikk. Eleven skal også tilegne seg kunnskap om aktuelle bestemmelser i vegtrafikklovgivningen. Ved avslutningen av trinnet skal elevens ferdighet være slik at kjøringen er tilnærmet selvstendig.

Det er ikke fastsatt minste timetall for opplæringen på dette trinnet. Undervisningen må tilpasses elevens erfaringsbakgrunn og muligheter for øvingskjøring.

Sikkerhetskurs på øvingsbane er obligatorisk for alle som skal ha førerrett i klasse B, og gjennomføres i samsvar med §§ 11-6 og 11-7 mot slutten av opplæringen på trinn 3, før eller etter trinnvurderingen. Unntaksvis kan kurset gjennomføres i tilknytning til kjøring i landevegsmiljø eller til kjøring i variert trafikkmiljø i sikkerhetskurs på veg, jf. § 11-8 tredje og fjerde ledd, når dette kan være fordelaktig for eleven. Det skal særlig tas hensyn til den totale undervisningsbelastningen og elevens læringsutbytte når undervisningen organiseres på denne måten.

Eleven skal gjennomføre obligatorisk trinnvurdering mot slutten av trinn 3, jf. § 7-5 .

Innholdet i trinn 3 forutsettes å bli videreført i trinn 4, samtidig som det vil være en del av grunnlaget for oppgavene som blir gitt ved førerprøven.

Mål for trinn 3 jf. § 11-4

Etter å ha gjennomført trinn 3 skal eleven ha den kompetansen som er nødvendig for å ha godt utbytte av avsluttende opplæring i trinn 4.

Eleven skal kjøre tydelig, sikkert og selvstendig i variert trafikk.

Eleven skal gjennom hele trinnet drøfte sin egen motivasjon og vilje til å anvende kunnskaper og ferdigheter som tilegnes gjennom trinnet. Eleven skal vurdere sin egen ferdighet til å kjøre i god samhandling med andre.

Eleven skal

1. gjøre rede for trafikksystemet, trafikantgrupper og interessemotsetninger
2. gjøre rede for veg, vegoppmerking, skilt og annen trafikkregulering
3. gjøre rede for tydelig, sikker og effektiv atferd i trafikken i ulike vegmiljø, herunder kjøring i tunnel, og de regler som gjelder for bilkjøring
4. anvende systematisk og automatisert informasjonsinnhenting
5. mestre å kjøre tydelig, sikkert og effektivt i bolig, tettsted og bymiljø
6. mestre å kjøre tydelig, sikkert og effektivt i landevegsmiljø og forutse, oppfatte og motvirke risiko for møte- og utforkjøringsulykker, å bli forbikjørt og kjøre forbi
7. mestre å kjøre tydelig, sikkert og effektivt i forbindelse med kø, i tunnel og i mørket
8. mestre å kjøre effektivt og behagelig, miljøvennlig og økonomisk i variert trafikkmiljø i god samhandling med andre trafikanter.

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskrifta.

Med tanke på å nå disse kan det arbeides med å nå flere mål samtidig, eller i annen rekkefølge, enn den som er fastsatt i forskrifta for vedkommende trinn eller del av kurs, jf. §§ 7-1 og 7-2.

Aktuelt innhold i undervisningen

I oversikten nedenfor er aktuelt innhold i undervisningen ordnet i tema i samsvar med målene. Oversikten er ikke uttømmende, men illustrerer hva undervisningen bør omfatte. Innenfor forskriftas rammer velger læreren selv, med utgangspunkt i elevens behov og tilgjengelige ressurser, øvingsområde m.m., metoder og rekkefølge i behandlingen av lærestoffet med tanke på å legge best mulig til rette for elevens læring.

3.1 Trafikksystemet, trafikantgrupper og interessemotsetninger

Aktuelt innhold

- Trafikksystemet
- Trafikantgrupper og interessemotsetninger
- Miljøkonsekvenser av privatbilismen
- Miljøvennlige transportløsninger

3.2 Veg, vegoppmerking, skilt og annen regulering

Aktuelt innhold

- Definisjoner
- Anlegg i vegen
- Vegoppmerking (også i våre naboland)
- Skilt
- Lysregulering
- Anvisninger

3.3 Atferd i trafikken

Aktuelt innhold

- Vegtrafikklovgivningen
- Grunnregler
- Kommunikasjon og samhandling med andre trafikantgrupper som barn, eldre, motorsyklister og førere av store og tunge kjøretøy
- Signal og tegn
- Fartsavpassing
- Veggrep og aktuelle fysiske lover
- Plassering på vegen
- Vikeplikt
- Rygging og vending
- Stans og parkering
- Planovergang
- Motorveg
- Møting
- Tunnelsikkerhet og kjøring i tunnel
- Kjøring i kø og ved flaskehals
- Forbikjøring
- Mørkekjøring
- Bruk av sikringsutstyr og sikring av personer i bil

3.4 Informasjonsinnhenting

Aktuelt innhold

- Grunnleggende se-teknikk
- Oppdage og oppfatte vegkryss, myke trafikanter, hindringer, skilt og oppmerking i god tid
- Kjøring inn mot og gjennom kryss med ulik utforming, sikt og regulering
- Kjøring mellom kryss
- Tilpassing av fart og valg av plassering i forhold til sikt- og trafikkforhold

3.5 Kjøring i bolig, tettsteds- og bymiljø

Aktuelt innhold

- Helhetlig overblikk

- Tydelig og presis kjøremåte
- Ulike slag kryss
- Regler, skilt og vegoppmerking
- Envegsregulering
- Flere kjørefelt
- Forutse og oppfatte andres atferd og særlig risikoforhold
- Handlingsberedskap
- Samhandling
- Stans og parkering'

3.6 Kjøring i landevegsmiljø

Aktuelt innhold

- Sittestilling, forankringspunkter, rattgrep og ratt-kontroll
- Blikkbruk og informasjonsinnhenting
- Kjøring i områder med fartsgrense 70 km/t eller mer
- Kurs- og fartsstabilitet
- Presis kjøreteknikk
- Kjøreteknikk i kurver
- Normal og rask akselerasjon og retardasjon til og fra ca. 80 km/t
- Kryss, kjøring inn på og ut av større veg
- Særlige risikoforhold
- Møting
- Unngå utforkjøringsulykker
- Å bli forbi kjørt - trafikkavvikling
- Forbikjøring
- Stans og parkering

3.7 Kjøring i kø, i tunnel og i mørket

Aktuelt innhold

- Se-teknikk
- Sikt
- Forutse og oppfatte andres atferd og særlig risikoforhold
- Plassering og fartstilpassing
- Forholdsregler ved stans og parkering
- Riktig bruk av påbudt og tillatt lysutstyr
- Atferd ved uhell i tunnel og i mørket
- Bruk av sikkerhetsutstyr

3.8 Sikker samhandling

Aktuelt innhold

- Tidlig og fullstendig overblikk
- Tydelig og forutsigbar kjøremåte
- Tempo, flyt, avvikling
- Handlingsberedskap
- Økonomisk og miljøvennlig kjøring
- Selvstendig kjøring
- Forutsetninger, behov og perspektiv barn og eldre har
- Forutsetninger, behov og perspektiv mopedister og motorsyklister har
- Forutsetninger, behov og perspektiv førere av store og tunge kjøretøyer har

3.9 Trinnvurdering jf. § 7-5

Trinnvurderingen gjennomføres mot slutten av trinn 3, før eller etter at sikkerhetskurs på øvingsbane er gjennomført.

Kommentarer til trinn 3

Når opplæringen i trinn 3 er fullført skal kompetansen være nær det nivået hvor eleven kan kjøre selvstendig og oppfylle kravene til førerprøven. Eleven skal kunne kjøre effektivt og behagelig, miljøriktig og økonomisk i variert trafikkmiljø i god samhandling med andre trafikanter.

Heller ikke i trinn 3 er det fastsatt minste timetall for opplæringen. Undervisningen må tilpasses elevens erfaringsbakgrunn og muligheter for øvingskjøring, jf. kommentarer til trinn 2. Selv om eleven tar opplæring ved trafikkskole, bør privat øvingskjøring og mengdetrening ha stor plass i dette trinnet, bl.a. for å gi godt grunnlag for sikkerhetskurs på veg i trinn 4.

Det er viktig at opptakten som er gjort i trafikalt grunnkurs når det gjelder å legge til rette for at eleven utvikler forståelse for hva det innebærer å kjøre bil i tråd med vegtrafikklovgivningen og lærer seg til å ta tilstrekkelig hensyn til andre, blir videreført. Spesiell oppmerksomhet må vies til sårbare trafikanter og å søke å ta deres perspektiv. Ved kjøring i landevegsmiljø er det bl.a. nødvendig å arbeide med fartstilpassing til sikt, føre, eventuelt vegarbeid o.a.

Risikoen for møteulykker kan reduseres bl.a. ved valg av møtepunkt og plassering. Det er viktig å samarbeide med andre kjørende som vil foreta forbikjøring, enten disse kommer i møte eller bakfra. Utfordringer vil f.eks. være knyttet til kjøretøy som er lette å overse, som mopeder og motorsykler, og til store kjøretøy som lastebiler, busser og vogntog som krever ekstra vegbredde og siktstrekning for å kunne kjøre forbi. Trening i vurdering i forbindelse med møting og å bli forbikjørt, vil danne et godt grunnlag for bl.a. å vurdere behov for fri veg ved egen forbikjøring.

En stor del av ungdomsulykkene er utforkjøringsulykker. Det er viktig å bevisstgjøre betydningen av å alltid har kontroll over eget kjøretøy ved å ta hensyn til veg- og føreforholdene og tilpasse farten.

Kjøring i kø, i tunnel og i mørket er vektlagt med et eget mål. Ved å tilpasse avstanden til forankjørende riktig kan vegaviklingskapasiteten utnyttes optimalt samtidig som sikkerheten opprettholdes. Kjøring i tunnel kan innebære særlige utfordringer som bl.a. brått skiftende sikt og veggrep ved inn- og utkjøring. Grunnlaget for sikker atferd i mørket blir lagt gjennom demonstrasjonene i trafikalt grunnkurs. Gjennom tilstrekkelig øving i dette trinnet opparbeides nødvendig kompetanse bl.a. når det gjelder å bruke lyset og tilpasse fart og plassering til aktuelle kjøresituasjoner i mørket. Det er viktig at elevene motiveres for å fordele opplæringen slik at alle får anledning til å øve på å kjøre i mørket, selv om førerprøven avlegges i den lyse årstiden.

Det er en fotutsetning for å lykkes med den praktiske opplæringen at eleven tilegner seg tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag før eller parallelt med øvingen.

3.10 Sikkerhetskurs på øvingsbane

Sikkerhetskurs på øvingsbane er obligatorisk. Som hovedregel skal kurset gjennomføres mot slutten av trinn 3, før eller etter trinnvurderingen. Unntaksvis kan kurset gjennomføres i tilknytning til Sikkerhetskurs på veg, del 4.1.2 Kjøring i landevegsmiljø eller 4.1.3, kjøring i variert trafikkmiljø når dette kan være fordelaktig for eleven, jf. § 11-4. Det skal særlig tas hensyn til den totale undervisningsbelastningen og elevens læringsutbytte når undervisningen organiseres på denne måten.

Kurset har følgende deler

- Del 1 Mål, organisering og forventninger
- Del 2 Sikring av personer og last
- Del 3 Førers grad av kontroll over kjøretøyet
- Del 4 Refleksjon og oppsummering

Kurset er på 4 timer og gjennomføres i sin helhet på øvingsbanen, jf. § 11-6. 1 time brukes til mål, forventninger, refleksjon og oppsummering med medelever og lærere i klasserom. 1 time brukes til sikring av personer og last. I tillegg skal hver elev ha 2 timer praktisk øving med tanke på bevisstgjøring av faktorer som påvirker førers muligheter til å ha kontroll over bilen. Kurset innledes med del 1 og avsluttes med del 4. Banens størrelse, kjøremønstre, kapasitet og sikkerhetssoner bestemmer hvor mange biler som kan være på banen samtidig. Det skal være en trafikk lærer i hver bil. Ved øving på banen kan det være inntil 2 elever i hver bil. Øvrig undervisning kan gjennomføres med inntil 16 elever.

Mål for sikkerhetskurs på øvingsbane, jf. § 11-7

Eleven skal gjennom opplevelse og erfaring videreutvikle sin kompetanse i å opptre slik at ulykker unngås.

Eleven skal lære å sikre personer og last og forstå hvordan bilens bremse- og styremuligheter påvirkes av førers kjøremåte og bilens utrustning.

Eleven skal

1. kjenne til kursets mål og organisering, og bli bevisst og sette ord på egne forventninger og mål
2. forstå betydningen av å sikre personer og last i eller på bil ved å
 - a) oppleve hvordan løse gjenstander påvirkes og tilegne seg kunnskap om hvilke krefter en person utsettes for ved bråstopp
 - b) tilegne seg kunnskap om og øve på å sikre barn, voksne, last og gjenstander
3. videreutvikle sin kompetanse til å ha kontroll over bilen ved å
 - a) oppleve hvordan fart, kjøremåte, førerstøttesystem, dekk og tilgjengelig veggrep virker inn på bilens bremse- og styremuligheter
 - b) oppleve krisesituasjoner og bli bevisst egne reaksjoner
4. reflektere over sine erfaringer og opplevelser ved å
 - a) dele disse med medelever og lærere
 - b) vurdere egne sterke og svake sider som bilfører og velge ut områder med utviklingsmuligheter

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskrifta.

Med tanke på å nå disse kan det, innenfor hver av de fire delene av sikkerhetskurs på bane, arbeides med å nå flere mål samtidig, eller i annen rekkefølge, enn den som er fastsatt i forskrifta for vedkommende del, jf. §§ 7-1 og 7-2.

I oversikten nedenfor er aktuelt innhold i undervisningen ordnet i tema i samsvar med målene. Oversikten er ikke uttømmende, men illustrerer hva undervisningen bør omfatte. Innenfor forskriftas rammer velger læreren selv, med utgangspunkt i elevens behov og tilgjengelige ressurser, øvingsområde m.m., metoder og rekkefølge i behandlingen av lærestoffet med tanke på å legge best mulig til rette for elevens læring.

3.10.1 Mål, organisering og forventninger

Aktuelt innhold

- Introduksjon og organisering
- Egne forventninger og mål
- Kursmål og arbeidsoppgaver

3.10.2 Sikring av personer og last

Aktuelt innhold

- Utløste krefter ved bråstopp og fartens betydning for skadeomfanget
- Bilens passive sikkerhet
- Riktig bruk av bilbelte og hodestøtte
- Sikring av barn i egnet sikringsutstyr
- Plassering og sikring av last og gjenstander i og på bil

3.10.3 Førerens grad av kontroll over kjøretøyet

Aktuelt innhold

- Utforskning av øvingsområdet og arbeid med elevoppgavene
- Bremserekninger ved ulik fart og med ulik friksjon
- Førerstøttesystemer
- Bevegelige hinder for å skape situasjoner og opplevelser
- Bevisstgjøring av elevenes handlings- og reaksjonsmønster
- Kjøreprosessen

3.10.4 Refleksjon og oppsummering

Aktuelt innhold

- Refleksjon og erfaringsdeling
- Vurdering av kjørekompetanse
- Egne mål og forventninger
- Kursmålet

Kommentarer til sikkerhetskurs på øvingsbane

Kurset skal gi elevene kunnskaper, ferdigheter og innsikt som er nødvendig for å kunne utvikle en form for handlingsberedskap mot ulykker. Det skal legges særlig vekt på momenter knyttet til sikring av personer i bil, og møte- og utforkjøringsulykker. Undervisningen legges opp slik at elevaktiviteten er stor i alle deler av kurset. Kurset gjennomføres i sin helhet på øvingsbanen. Kurset må ses i sammenheng med sikkerhetskurs på veg, og knyttes nært sammen med reelle situasjoner ved kjøring på veg.

Innledningen gjennomføres i klasserom med en gruppe elever. Eleven skal få kjennskap til helheten i kurset, hvordan det er organisert og hvem som er ansvarlige for gjennomføringen.

Elevene skal arbeide sammen om egne forventninger og mål, som skal være grunnlag for de praktiske øvingene. Sekvensen skal ikke være en teoretisk gjennomgang av kurset. Elevene bør føre logg eller på annen måte ta notater underveis gjennom hele kurset. Det er en fordel om disse notatene følger elevene også gjennom sikkerhetskurs på veg i trinn 4. Hva som menes med logg i denne sammenheng, er omtalt i kommentarene til sikkerhetskurs på veg.

I sekvensen om sikring av personer og last må det legges mest vekt på å forstå behovet for sikring og at alle får forståelse av betydningen av å bruke bilbelte riktig. Det er viktig å poengtere at last ikke må plasseres slik at den hemmer kommunikasjonen med andre trafikanter ved å hindre sikt eller skjule blink- og bremselys.

Elevene gis konkrete arbeidsoppgaver som de skal løse eller finne svar på i løpet av kurset. Elevene bør utfordres til å forutse mulige hendelser. De bevegelige hindrene benyttes for å skape aktuelle situasjoner.

Elevene bør erfare tappt kontroll. Dette anses å være viktig med tanke på å oppfatte og forstå risiko.

Kjøringen på øvingsbanen bør gjennomføres med et åpent kjøremønster. Med åpent kjøremønster menes at hele anlegget med alle veger og områder som ikke er spesielt avstengt, beregnet til parkering, sikkerhetssoner el., blir utnyttet for å skape opplevelser og erfaringer den enkelte eleven trenger for å nå målene for kurset. Åpent kjøremønster innebærer at læreren må utnytte mulighetene anlegget har, og mest mulig unngå venting mens andre øver.

Utfordringer og situasjoner bør skapes mest mulig naturlig, enten ved bruk av bevegelig hindre eller ved at bilen mister veggrep på grunn av for høy fart eller andre faktorer.

Avsluttende oppsummering i klasserom gjennomføres umiddelbart etter den praktiske baneøvingen. Det er en fordel at alle lærerne er til stede i klasserommet. Undervisningen kan organiseres ved at en eller to lærere leder undervisningssekvensen. Oppsummeringen skal handle om elevenes opplevelser, erfaringer og synspunkter.

Unntaksvis kan kurset gjennomføres i tilknytning til 4.1.2 eller 4.1.3 når dette kan være fordelaktig for elevene, jf. § 11-4. Det skal særlig tas hensyn til den totale undervisningsbelastningen og elevenes læringsutbytte når undervisningen organiseres på denne måten.

Trinn 4 Avsluttende opplæring

Opplæringen i trinn 4 skal bringe eleven fram til hovedmålet.

Eleven skal gjennomføre obligatorisk sikkerhetskurs på veg i samsvar med §§ 11-8 og 11-9, og i tillegg ha tilstrekkelig øving, jf. § 11-5. Øvingen kan skje gjennom opplæring ved trafikkskole, som privat øvingskjøring eller en kombinasjon av disse.

Mål for trinn 4, jf. § 11-5:

Etter å ha gjennomført trinn 4 skal eleven ha den kompetansen som er nødvendig for å kunne kjøre bil i samsvar med hovedmålet.

Eleven skal ha utviklet vilje til å ta ansvar, til å ta forholdsregler og til å samarbeide i trafikken.

4.1 Sikkerhetskurs på veg

Sikkerhetskurs på veg er obligatorisk i trinn 4.

Som hovedregel skal obligatorisk sikkerhetskurs på øvingsbane være gjennomført, og målet for trinn 3 være nådd, før undervisning i trinn 4 påbegynnes.

Målene for kurset er hovedsakelig rettet mot elevens risikoforståelse og trafikksystemet, slik som i trinn 1. En viktig forutsetning er at emnene risikoforståelse, kunnskap om regler og trafikken som system utdypes gjennom hele opplæringen, selv om disse temaene vektlegges spesielt i starten og ved slutten.

Kurset har følgende deler

- Del 1 Bilkjøringens risiko
- Del 2 Kjøring i landevegsmiljø
- Del 3 Planlegging og kjøring i variert trafikkmiljø
- Del 4 Refleksjon og oppsummering

De ulike delene av sikkerhetskurs på veg må gjennomføres i fastsatt rekkefølge. Kurset omfatter i alt 13 undervisningstimer, jf. § 11-8.

Kurset begynner med 2 timer undervisning i klasserom om bilkjøringens risiko.

Andre del er 5 timer praktisk øving i landevegskjøring.

Tredje del er 4 timer undervisning i planlegging og kjøring i variert trafikkmiljø. Minst 3 timer skal være selvstendig kjøring i variert trafikkmiljø, resterende tid skal benyttes til planlegging og oppsummering.

Kurset avsluttes med 2 timer refleksjon og oppsummering i klasserom.

Praktisk øving gjennomføres med inntil 2 elever. Kjøring i variert miljø gjennomføres som hovedregel med 2 elever som arbeider sammen. Øvrig undervisning kan gjennomføres med inntil 16 elever.

Mål for sikkerhetskurs på veg, jf. § 11-9:

Eleven skal gjennom opplevelse og erfaring videreutvikle sin kompetanse i å opptre slik at ulykker unngås.

Eleven skal videreutvikle evne til refleksjon, til å ta andres perspektiv og til å velge kjøremåter med lav risiko.

Eleven skal

1. ha forståelse for bilkjøringens risiko ved å
 - a. kjennekursets mål og organisering og sette ord på egne forventninger og mål
 - b. drøfte begrepet kjøredyktighet
 - c. kjenne til fordelingen av de alvorligste ulykkene i forhold til alder, kjønn og tidspunkt
 - d. drøfte årsakene til de vanligste og alvorligste ungdomsulykkene og foreslå, argumentere for og ta stilling til effektive tiltak for å motvirke disse
 - e. identifisere og beskrive mulige risikofaktorer i en gitt trafikksituasjon, forklare hva risikoen består i og velge ut, beskrive og argumentere for en ønsket atferd
 - f. drøfte hvordan de selv påvirker og påvirkes av andre og være bevisst på sin personlige kjørestil med tanke på risiko og miljø
2. videreutvikle sin kjørekompentanse i landevegsmiljø ved å
 - a. øve på kjøring på landeveg med varierende standard
 - b. identifisere og beskrive trafikkmiljøet, forutse og påpeke mulige risikomomenter og angi en hensiktsmessig kjøremåte fremover i tid
 - c. anvende presis kjøreteknikk og videreutvikle en miljøvennlig og økonomisk kjøremåte
 - d. oppleve og erfare situasjoner med særlig stor risiko ved inn- og/eller avkjøring fra større veg og vurdere og utvise hensiktsmessig atferd i slike situasjoner
 - e. oppleve og erfare møtesituasjoner og å bli forbikjørt, og vurdere og utvise hensiktsmessig atferd og vilje til å ivareta egen og andres sikkerhet i slike situasjoner og ved vurdering av om egen forbikjøring kan gjennomføres eller ikke
 - f. skrive logg
3. planlegge og gjennomføre kjøring i variert trafikkmiljø ved å
 - a. anvende hensiktsmessige hjelpemidler for å kunne beskrive, forklare og begrunne ulike forhold en må forvente og ta hensyn til i løpet av kjøreturen
 - b. kjøre selvstendig over lengre strekninger i et skiftende miljø som varierer i vegstandard og mellom typisk landeveg, by- og tettstedsmiljø
 - c. begrunne handlingsvalg og kjøremåter
 - d. skrive logg
4. reflektere over sine erfaringer og opplevelser ved å
 - a. dele disse med medelever og lærere
 - b. beskrive og begrunne egne valg og kjøremåter
 - c. vurdere egne sterke og svake sider som bilfører og velge ut områder med utviklingsmuligheter
 - d. vurdere og ta stilling til ulike løsninger i en gitt problemstilling, gjøre rede for sitt syn og kunne argumentere for dette.

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskrifta.

Med tanke på å nå disse kan det innenfor hver av de fire delene av sikkerhetskurs på veg, arbeides med å nå flere mål samtidig, eller i annen rekkefølge, enn den som er fastsatt i forskrifta for vedkommende del, jf. §§ 7-1 og 7-2.

Aktuelt innhold i undervisningen

I oversikten nedenfor er aktuelt innhold i undervisningen ordnet i tema i samsvar med målene. Oversikten er ikke uttømmende, men illustrerer hva undervisningen bør omfatte. Innenfor forskriftas rammer velger læreren selv, med utgangspunkt i elevens behov og tilgjengelige ressurser, øvingsområde m.m., metoder og rekkefølge i behandlingen av lærestoffet med tanke på å legge best mulig til rette for elevens læring.

4.1.1 Bilkjøringens risiko

Aktuelt innhold

- Presentasjon og introduksjon av kurset
- Kjøredyktighet, refleksjon og selvutbedring
- Trafikkulykker, ulykkestyper, årsaker og tiltak
- Sikringsutstyr i bil
- Vurdering av risikomomenter i gitte trafikksituasjoner
- Problemstillinger knyttet til normer, verdier, ansvar, gruppepress, selvstendighet og egne valg
- Refleksjon og vurdering av egen kjøreatferd
- Starte arbeid med planlegging av 4.1.3

4.1.2 Kjøring i landevegsmiljø

Aktuelt innhold

- Lengre, sammenhengende kjøring på landeveg med varierende standard
- Motvirke risiko for utforkjøring
- Kommenterende kjøring, beskrive det statiske og dynamiske veg- og trafikkmiljøet
- Presis kjøreteknikk
- Miljøvennlig og økonomisk kjøremåte
- Inn/utkjøring større veg med særlige risikomomenter som stiller krav til risikovurderingen
- Møtesituasjoner, planlegging av møtepunkt og reduksjon av risiko
- Ta hensyn til trafikk som kommer bakfra, medvirkning ved forbikjøring
- Vurderinger knyttet til mulig forbikjøring imot, å bli forbikjørt og til selv å skulle kjøre forbi
- Skrive logg med opplevelser og erfaringer både underveis og ved avslutningen av denne delen som basis for neste del og avsluttende refleksjon og oppsummering av kurset

4.1.3 Planlegging og kjøring i variert miljø

Aktuelt innhold

- Planlegging av kjøretur og -rute ved hjelp av en planleggingsoppgave som eleven har forberedt seg på
- Drøfting av løsningsforslag før kjøreturen med medelever og lærer
- Nødvendige forberedelser før kjøring
- Selvstendig kjøring over lengre strekninger i et skiftende miljø
- Kommenterende kjøring
- Begrunne egne handlingsvalg i etterkant av en situasjon
- Påvirke oppmerksomheten ved bevisst bruk av ulike distraksjoner
- Skrive logg med opplevelser og erfaringer både underveis og ved avslutningen av denne delen som kan brukes som basis for avsluttende refleksjon og oppsummering av kurset

4.1.4 Refleksjon og oppsummering

Aktuelt innhold

- Erfaringsdeling og meningsutveksling
- Refleksjon over egne erfaringer og opplevelser - logg
- Kjørekompetanse/kjøredyktighet
- Verdier, normer og holdninger

- Handlings- og vurderingstendenser og mulige konsekvenser av disse i trafikal sammenheng
- Egne sterke og svake sider som bilførere og utviklingsmuligheter

4.2 Tilstrekkelig øving

Eleven skal i tillegg til sikkerhetskurs på veg ha tilstrekkelig øving til å kunne kjøre i samsvar med hovedmålet.

Aktuelt innhold

- Supplerende øving ved trafikkskole
- Privat øving/mengdetrening

Kommentarer til trinn 4

Opplæringen i trinn 4 skal bidra til å bringe elevene fram til hovedmålet. Hovedmålet blir ikke uten videre nådd ved å gjennomføre sikkerhetskurs på veg. I tillegg til sikkerhetskurs på veg må det suppleres med tilstrekkelig øving gjennom opplæring ved trafikkskole og annen øvingskjøring, for å nå trinnet. Det er viktig at målene for trinn 3 er nådd før opplæringen i trinn 4 påbegynnes.

Eleven og eventuell privat ledsager må motiveres til omfattende øving før den obligatoriske opplæringen i trinn 4 gjennomføres, slik at eleven har kompetanse nok til å ha godt utbytte av kurset. Det anbefales å gjennomføre sikkerhetskurs på veg så tidlig at det er rom for mye mengdetrening etter kurset, før planlagt førerprøve. Kurset vil være et vesentlig grunnlag for at den private øvingen i dette trinnet skal kunne skje på en sikker og selvstendig måte, og kunne være allsidig og realistisk. Slik kan denne treningen, mengdetreningen, få tilstrekkelig omfang og kvalitet til å medvirke til redusert ulykkesutsatthet i den første tiden som førerkortinnehaver.

Kommentarer til sikkerhetskurs på veg

Generelt

Trafikale holdninger og risikoforståelse som ble bevisstgjort i begynnelsen av opplæringen, videreutvikles og sammenfattes til en helhet i den avsluttende oppsummeringen. Undervisningen skal legge grunnlaget for at denne sammenfatningen blir meningsfull. Dette krever at trafikklærer og ledsager på alle trinn i opplæringen er bevisst dette, uavhengig av trinnets hovedtema, jf. også tredje ledd i § 11-3 og 11-4. Problemorientert undervisning gjøres realistisk ved å ta utgangspunkt i de erfaringene og situasjonene som eleven møter i den praktiske kjøretreningen.

Det anbefales å bruke logg som et hjelpemiddel gjennom alle de tre første delene av kurset. Utvelgelsen av situasjoner og opplevelser som eleven selv synes gav nyttige erfaringer og loggføringen av disse, er ment å skulle danne grunnlaget for samtale og refleksjon. Med loggføring menes at eleven tar notat i løpet av eller ved slutten av kursdelen. Omfanget må være tilstrekkelig til at eleven husker situasjoner og egne reaksjoner og kan bruke disse i påfølgende deler av kurset. For at eleven skal nå målene for kurset, må læreren legge til rette for at eleven møter aktuelle og utfordrende situasjoner. Samtale og refleksjon kan skje både underveis og i etterkant av den praktiske kjøringen. Mest mulig av kunnskapsstoffet bør formidles underveis eller i etterkant av praksis. Det bør legges stor vekt på å gjøre eleven til en aktiv deltaker.

Hver av de ulike delene av kurset gjennomføres samlet. Så langt det er praktisk mulig, bør kurset gjennomføres med en gruppe elever som starter og avslutter kurset sammen. Undervisningen må tilpasses den enkelte elev også i dette kurset. Forhold knyttet til utforkjøring og møteulykker vektlegges gjennom alle delene av kurset.

Bilkjøringens risiko

I denne delen bør elevene gjøres kjent med innholdet i hele kurset. Det er ikke ønskelig med for mye teoretisering i denne delen. Det meste av kunnskapsstoffet er ment bearbeidet underveis og i oppsummeringsdelen. Den innledende delen bør derfor gi eksempler på de utfordringer og arbeidsoppgaver elevene kan vente seg videre i kurset. Det er en fordel å la elevene få kjennskap til eller starte planleggingsoppgaven til 4.1.3 allerede i denne delen.

Kjøring i landevegsmiljø

I denne delen vil vegens standard, kurvatur, siktforhold og trafikkmengde variere. Elevenes evne til å tolke informasjon, beskrive miljøet, anvende en presis kjøreteknikk og velge sikre trafikale løsninger skal utfordres. Erfaringer og loggføring fra denne delen danner grunnlaget for opplæringen i 4.1.3.

Elevene skal gradvis videreutvikle evnen til å kjøre selvstendig og samtidig sette ord på forventninger og kommentere kjøringen. Det anbefales å bruke bilens kjørecomputer eller andre hjelpemidler for å få fram informasjon om tids- og drivstofforbruk, gjennomsnittsfart mm. Denne delen gjennomføres som en sammenhengende undervisningssekvens. Det bør legges inn refleksjonspauser underveis for samtale og føring av logg.

For å arbeide med vurderinger i forbindelse med møteing og forbikjøring, er det ikke påkrevd at flere lærevogner samarbeider. Det forutsettes at eleven har høyt nok ferdighetsnivå fra trinn 3 til å kunne følge annen trafikk, og arbeide med møte- og forbikjøringssituasjoner som naturlig oppstår. I den grad to eller flere lærevogner samarbeider, må dette skje på en måte som ikke forstyrrer øvrig trafikk unødig. Det er ikke ønskelig at det øves konsentrert på å kjøre forbi i denne delen av opplæringa. Å kjøre forbi er en situasjon som de fleste opplever som relativt risikofull, og det er viktig å ikke «ufarliggjøre» den gjennom mengdeøving. Som det står uttrykt i «Føreropplæring i et hierarkisk perspektiv»: En «farlig» øvelse bør ikke gjennomføres mer enn to ganger, ellers kan den bli «morsom» og sikkerhetsbudskapet går tapt.

Denne delen bør som et minimum inneholde følgende:

- Sammenhengende kjøring i landevegsmiljø hvor vegens standard, kurvatur, siktforhold og trafikkmengde varierer.
- Innkjøring på og/eller utkjøring fra større veg i kryss som på grunn av utforming og/eller siktforhold er spesielt krevende og som stiller store krav til risikoforståelse og evne til å velge sikre løsninger

Elevene bør utfordres når det gjelder

- å tolke informasjon
- å beskrive veg- og trafikkmiljø, forventninger og kjøremåter framover
- presis kjøreteknikk, miljøvennlig og økonomisk kjøring, og vurdering av møte- og forbikjøringssituasjoner.

Planlegging og kjøring i variert miljø

Denne delen er ment å være en oppsummerende og sammenfattende del hvor elevene, i tillegg til kjøreoppgaver, først skal planlegge kjøreturen. Planleggingsdelen henger nøye sammen med det gjennomgående temaet Planlegging og forberedelse før kjøring, jf. Kapittel 1, som det forutsettes er gjennomgått i tidligere deler av opplæringen. Planleggingsoppgaven er dels tenkt som et hjemmearbeid hvor elevene skal forberede seg. Løsningsforslagene drøftes med medelever og lærer når de møter på kjøredagen. Planleggingsoppgaven bør inneholde elementer som angår både føreren, veg- og trafikkmiljø og kjøretøyet. Forventet tids- og drivstofforbruk, behov for pauser og referanser til bruk for å finne fram i kjøreruta bør inngå. Elevene bør ideelt sett gjøres kjent med planleggingsoppgaven allerede i 4.1.1 og senest ved avslutningen av 4.1.2. Det er viktig at elevene får tilstrekkelig tid til planleggingen. Det bør derfor gå noe tid (minst 1 dag) mellom gjennomføring av 4.1.2 og 4.1.3. Loggen brukes i planleggingen.

Det er viktig at elevene har nådd et godt nok nivå før denne delen gjennomføres. De som det viser seg

har behov for det, må derfor tilbys supplerende kjøretimer etter 4.1.2. for å utvikle best mulig grunnlag for å få et godt læringsutbytte i 4.1.3.

Elevene bør utfordres til å kommentere kjøringen og begrunne sine valg og kjøremåter gjennom hele denne delen.

Øvingsområder og innhold

Denne delen bør som et minimum inneholde følgende utfordringer:

- Områder hvor miljøet skifter mellom typisk landevegsmiljø og by/tettstedsmiljø (mer komplekse trafikksituasjoner i kombinasjon med landevegsmiljø) der elevene på selvstendig grunnlag utfordres til å ta selvstendige beslutninger
- Sammenhengende, selvstendig kjøring som krever konsentrasjon over lengre tid

Elevene bør utfordres når det gjelder

- evne og vilje til å velge sikre løsninger
- å kommentere kjøringen og begrunnelser for valg og kjøremåter i ettertid

Refleksjon og oppsummering

I denne delen skal elevene reflektere over og dele sine erfaringer både fra sikkerhetskurs på veg og de øvrige delene av opplæringen. Det kan være utfordrende å huske hendelser og opplevelser, det er derfor viktig at det er ført logg og at det ikke går for lang tid mellom 4.1.3 og 4.1.4. Elevene bør utfordres når det gjelder begreper som førerkompetanse og risikovillighet, og vurdering av egen førerkompetanse.

4 Opplæringen i klasse B kode 96 og BE

Hovedmål for opplæring klasse B kode 96 og BE jf. § 12-1

Etter å ha gjennomført trafikkopplæringen i klasse BE, skal eleven ha den kompetansen som er nødvendig for å kjøre bil med tilhenger på en ansvarlig måte.

Eleven skal ha de kunnskaper, ferdigheter, den selvinnsikt og risikoforståelse som er nødvendig for å kjøre på en måte som:

- er trafiksikker
- gir god samhandling
- fører til god trafikkavvikling
- tar hensyn til helse og miljø og andres behov
- er i samsvar med gjeldende lovgivning og regelverk

Trinnvis opplæring

I klasse B kode 96 og BE anses trinn 1 som dekket gjennom opplæringen for førerkort klasse B. Målene for trinn 2 og 3 angir forutsetningene for å ha et godt utbytte av undervisningen på det neste trinnet. Læringsmomentene i hvert trinn forutsettes å bli videreført i neste trinn. Målene for trinn 2-4 angir samlet den kompetansen som kreves for å få førerrett i klasse B kode 96 eller klasse BE.

Trinn 2

I trinn 2 skal eleven lære å mestre kjøretøyene rent kjøreteknisk, i hovedsak uten å måtte rette oppmerksomheten mot andre trafikanter. God kjøreteknisk ferdighet er nødvendig for å få utbytte av opplæringen i trinn 3, og vil også innebære at kjøringen er økonomisk og mest mulig miljøvennlig. Eleven skal tilegne seg kunnskap om risiko ved å kjøre med tilhenger, lastsikring og sikkerhetskontroll. Kunnskapen skal bl.a. gi eleven grunnlag for å kunne ivareta førerens ansvar for kontroll og tilsyn med kjøretøyene. Det er ikke fastsatt minste timetall for undervisningen på dette trinnet. Omfanget av undervisningen må tilpasses elevens forutsetninger.

Mot slutten av trinnet skal eleven gjennomføre en trinnvurdering i samsvar med § 7-5. Eleven skal, med utgangspunkt i sine prestasjoner, ta stilling til i hvilken grad målene for trinnet er nådd og om grunnlaget for videre opplæring er tilstrekkelig. Læreren skal gi eleven en tilråding i spørsmålet om eleven har den kompetansen som er nødvendig for å få et godt utbytte av opplæringen i neste trinn.

Trinn 3

I trinn 3 er målene rettet mot elevens læring av trafikale ferdigheter i varierte veg- og trafikkmiljø. Eleven skal beherske kjøring med bil og tilhenger i variert trafikk og terreng. Det er ikke fastsatt minste timetall for opplæringen på dette trinnet. Undervisningen må tilpasses elevens erfaringsbakgrunn og muligheter for øvingskjøring.

Mot slutten av trinnet skal eleven gjennomføre en trinnvurdering i samsvar med § 7-5. Eleven skal, med utgangspunkt i sine prestasjoner, ta stilling til i hvilken grad målene for trinnet er nådd og om grunnlaget for videre opplæring er tilstrekkelig. Læreren skal gi eleven en tilråding i spørsmålet om eleven har den kompetansen som er nødvendig for å få et godt utbytte av opplæringen i neste trinn.

Trinn 4

Målene på trinn 4 er i hovedsak rettet mot elevens samhandling med andre trafikanter, risikoforståelse og selvinnsett. Eleven skal gjennomføre kurs i sikring og merking av last - klassene B kode 96, BE, D1E, DE og T og sikkerhetskurs på veg – klasse B kode 96 og BE. Kurset i sikring og merking av last kan også tas på trinn 2 eller 3 når dette er mest hensiktsmessig og grunnleggende opplæring i lastsikring som beskrevet i trinn 2 er gjennomført.

Før det gis førerrett i klasse B kode 96 må all obligatorisk opplæring være innmeldt til Statens vegvesen. Den obligatoriske opplæringen utgjør til sammen 7 undervisningstimer.

Mange elever vil ha behov for flere timer for å nå målene for opplæringen. I klasse BE må eleven ha tilstrekkelig øving til å bestå førerprøven.

5 Trinnmål, kursmål, delmål og aktuelt innhold i klasse B kode 96 og BE

Trinn 2 Grunnleggende kjøretøy- og kjørekompetanse

Gjennom opplæringen i trinn 2 skal eleven lære å mestre bil med tilhenger rent kjøreteknisk, i hovedsak uten å måtte rette oppmerksomheten mot andre trafikanter. God kjøreteknisk ferdighet er nødvendig for å få utbytte av opplæringen i trinn 3, og vil også innebære at kjøringen er økonomisk og mest mulig miljøvennlig. Eleven skal tilegne seg kunnskap om risiko ved å kjøre med tilhenger, lastsikring og sikkerhetskontroll. Kunnskapen skal bl.a. gi eleven grunnlag for å kunne ivareta førerens ansvar for kontroll og tilsyn med kjøretøyene.

Det er ikke fastsatt minste timetall for opplæringen i trinn 2 bortsett fra at alle må gjennomføre en obligatorisk trinnvurdering. Det er viktig at elevene får nok øving til å ha godt utbytte av opplæringen i trinn 3.

Eleven skal gjennomføre en obligatorisk trinnvurdering mot slutten av trinn 2, jf. § 7-5.

Innholdet i undervisningen forutsettes å bli videreført i trinn 3 og 4, samtidig som det er en del av grunnlaget for oppgavene som blir gitt ved førerprøven i klasse BE.

Mål for trinn 2 jf. § 12-3

Etter å ha gjennomført trinn 2 skal eleven skal ha den kompetansen som er nødvendig for å ha godt utbytte av trafikal opplæring i trinn 3.

Eleven skal ha så god kjøreteknisk ferdighet at oppmerksomheten kan flyttes fra eget kjøretøy til trafikkbildet og samhandlingen med andre trafikanter. Eleven skal forstå behovet for sikkerhetskontroll og lastsikring.

Eleven skal gjennom hele trinnet drøfte sin egen motivasjon og vilje til å anvende kunnskaper og ferdigheter som tilegnes gjennom trinnet. Eleven skal vurdere sin egen ferdighet i å bruke, og oppdage mangler ved, bil og tilhenger.

Eleven skal

1. ha kunnskap om risiko i tilknytning til å kjøre bil med tilhenger
2. ha grunnleggende kunnskap om lastsikring
3. kunne kople til og fra tilhengeren og utføre aktuell sikkerhetskontroll
4. kunne vurdere plassbehov ved kjøring rett fram og i sving, og kjøre vogntoget i mot- og utforbakke
5. kunne rygge rett bakover og i sving, og kjenne førerens ansvar og plikter i forbindelse med rykking

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskrifta.

Med tanke på å nå disse kan det arbeides med å nå flere mål samtidig, eller i annen rekkefølge, enn den som er fastsatt i forskrifta for vedkommende trinn eller del av kurs, jf. §§ 7-1 og 7-2.

Aktuelt innhold i undervisningen

I oversikten nedenfor er aktuelt innhold i undervisningen ordnet i tema i samsvar med målene. Oversikten er ikke uttømmende, men illustrerer hva undervisningen bør omfatte. Innenfor forskriftas rammer velger læreren selv, med utgangspunkt i elevens behov og tilgjengelige ressurser, øvingsområde m.m., metoder og rekkefølge i behandlingen av lærestoffet med tanke på å legge best mulig til rette for elevens læring.

2.1 Kunnskap om risiko i tilknytning til å kjøre bil med tilhenger

Aktuelt innhold

- Uhellstyper
- Risiko ved passering av myke trafikanter og to-hjuls kjøretøy
- Risiko ved bremsing
- Risiko ved dårlig lastsikring

2.2 Grunnleggende kunnskap om lastsikring

Aktuelt innhold

- Fysiske krefter
- Grunnleggende krav til lastsikring
- Påbygg og sikringsutstyr

2.3 Til- og frakopling av tilhenger og sikkerhetskontroll

Aktuelt innhold

- Tilkopling
- Frakopling
- Sikring av tilhenger ved parkering og av- og pålasting
- Kontroll av kopling, bremses, hjul og dekk, lys og påbygg
- Kontroll av speil og siktvingler
- Kontroll av last og lastsikring
- Kontroll før kjøring (daglig kontroll)

2.4 Plassbehov ved kjøring rett fram og i sving, og kjøring i mot- og utforbakke

Aktuelt innhold

- Plassbehov ved kjøring rett fram
- Plassbehov i sving
- Kjøring i mot- og utforbakke
- Framkommelighet
- Økonomisk kjøring
- Sporvalg

2.5 Rygging

Aktuelt innhold

- Rygging rett bakover og i sving
- Føreransvaret
- Bruk av medhjelper

2.6 Trinnvurdering jf. § 7-5

Trinnvurderingen gjennomføres mot slutten av trinn 2.

Kommentarer til trinn 2

Det er viktig at eleven utvikler forståelse for behovet for sikkerhetskontroll og lastsikring tidlig i opplæringen. Med utgangspunkt bl.a. i kjøretøyene som skal brukes i opplæringen og lasten tilhengeren har, kan det legges til rette for slik utvikling gjennom for eksempel oppgaver og gruppediskusjoner. Den grunnleggende forståelsen for både sikkerhetskontroll og lastsikring skal bl.a. være grunnlag for det obligatoriske kurset om lastsikring i trinn 4. Konsekvensene av mangelfull sikkerhetskontroll og lastsikring kan lett bli større ved kjøring med tilhenger. Derfor tillegges kandidatens prestasjoner når det gjelder sikkerhetskontroll større vekt ved førerprøve i klasse BE enn i B.

Trinn 3 Trafikal del

Gjennom opplæringen i trinn 3 skal eleven lære seg å kjøre i variert trafikk.

Det er ikke fastsatt minste timetall for undervisningen i dette trinnet.

Eleven skal gjennomføre en obligatorisk trinnvurdering mot slutten av trinn 3, jf. § 7-5.

Tema og hovedmomenter på trinn 3 forutsettes å bli videreført i trinn 4, samtidig vil de være en del av grunnlaget for oppgavene som blir gitt ved førerprøven i klasse BE.

Mål for trinn 3, jf. § 12-4

Etter å ha gjennomført trinn 3 skal eleven ha den kompetansen som er nødvendig for å ha godt utbytte av den avsluttende opplæringen i trinn 4.

Elevene skal kjøre tydelig, sikkert og selvstendig i variert trafikk.

Eleven skal gjennom hele trinnet drøfte sin egen motivasjon og vilje til å anvende kunnskaper og ferdigheter som tilegnes gjennom trinnet. Eleven skal vurdere sin egen ferdighet til å kjøre bil med tilhenger i god samhandling med andre.

Eleven skal

1. ha systematisk og automatisert informasjonsinnhenting
2. kunne kjøre tydelig, sikkert og effektivt i variert terreng
3. kunne vurdere snuplasser, snumåter og bruk av medhjelper
4. kunne kjøre selvstendig i variert trafikkmiljø på en måte som gir god samhandling med andre trafikanter og samtidig er økonomisk og miljøvennlig

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskrifta.

Med tanke på å nå disse kan det arbeides med å nå flere mål samtidig, eller i annen rekkefølge, enn den som er fastsatt i forskrifta for vedkommende trinn eller del av kurs, jf. §§ 7-1 og 7-2.

Aktuelt innhold i undervisningen

I oversikten nedenfor er aktuelt innhold i undervisningen ordnet i tema i samsvar med målene. Oversikten er ikke uttømmende, men illustrerer hva undervisningen bør omfatte. Innenfor forskriftas rammer velger læreren selv, med utgangspunkt i elevens behov og tilgjengelige ressurser, øvingsområde m.m., metoder og rekkefølge i behandlingen av lærestoffet med tanke på å legge best mulig til rette for elevens læring.

3.1 Systematisk og automatisert informasjonsinnhenting

Aktuelt innhold

- Bruk av speil
- Utnytte siktsoner ved utgangen av svinger
- Etterkontroll etter å ha passert hindringer, myke trafikanter og to-hjuls kjøretøy
- Trafikk like bak som er vanskelig å se i speil

3.2 Tydelig, sikker og effektiv kjøring i variert terreng

Aktuelt innhold

- Tydelig fartstilpassing, plassering og tegngiving
- Effektiv bruk av motorkraft og gir og utnytting av bevegelsesenergi
- Utnytte terrenget

3.3 Snuing og bruk av medhjelper

Aktuelt innhold

- Vurdere snuplass
- Tilkjøring for rygging
- Plassering av og kommunikasjon med medhjelper

3.4 Selvstendig kjøring i variert trafikkmiljø på en måte som gir god samhandling og er økonomisk og miljøvennlig

Aktuelt innhold

- Ikke virke truende på andre trafikanter
- Ikke unødig hindre eller forstyrre annen trafikk
- Unngå unødig stans
- Utnytte bevegelsesenergi
- Drivstoff-forbruk

3.5 Trinnvurdering jf. § 7-5

Trinnvurderingen gjennomføres mot slutten av trinn 3.

Kommentarer til trinn 3

Når opplæringen i trinn 3 er fullført skal eleven ha grunnlag for å få godt utbytte av opplæringen i trinn 4.

Eleven skal kunne kjøre på en måte som gir god samhandling med andre trafikanter og samtidig er økonomisk og miljøvennlig. Øvingsområdet bør velges slik at eleven bl.a. får trening i å utnytte bilens motorkraft og kjøretøyenes bevegelsesenergi, og i å få til godt samarbeid med de som vil kjøre forbi.

Trinn 4 Avsluttende opplæring

Opplæringen i trinn 4 skal bringe eleven fram til hovedmålet. Eleven skal gjennomføre kurs i sikring og merking av last - klassene B 96, BE, D1E, DE og T i samsvar med § 27-1, og sikkerhetskurs på veg – klassene B kode 96 og BE i samsvar med § 12-6, og i tillegg har tilstrekkelig øving.

Kurset i lastsikring kan også tas på trinn 2 eller 3 når dette er mest hensiktsmessig og grunnleggende opplæring i lastsikring som beskrevet i trinn 2 er gjennomført.

Mål for trinn 4, jf. § 12-5

Etter å ha gjennomført trinn 4 skal eleven ha den kompetansen som er nødvendig for å kunne kjøre i samsvar med hovedmålet.

Eleven skal ha utviklet vilje til å ta ansvar, til å ta forholdsregler og til å samarbeide i trafikken.

4.1 Kurs i sikring og merking av last - klassene B kode 96, BE, D1E, DE og T

Før det gis førerrett i klasse B kode 96, og før førerprøve i klassene BE, D1E, DE og T, skal eleven ha gjennomført obligatorisk kurs i sikring og merking av last for klassene B kode 96, BE, D1E, DE og T dersom de ikke har gjennomgått dette tidligere. Kurset omhandler sikring og merking av last på tilhenger, og har et omfang på 2 undervisningstimer. Av dette skal 1 time være praktisk øving i merking og sikring av last på tilhenger. Denne øvingen kan gjennomføres med maksimalt 4 elever i gruppen.

Mål for kurs i sikring og merking av last – klassene B kode 96, BE, D1E, DE og T, jf. § 27-1.

Eleven skal forstå behovet for å sikre og merke last, og få nødvendig øving i å sikre last på tilhenger.

Eleven skal

1. vite at mangelfull sikring har årsak i menneskelig svikt, kan forårsake tragedier og få store konsekvenser
2. kjenne til regelverket som gjelder for sikring av last på kjøretøy og for transport av farlig gods når føreren ikke har særskilt kompetansebevis
3. gjennom demonstrasjon oppleve kreftene som virker inn på lasten under kjøring, friksjonens betydning og bli kjent med ulike metoder for sikring av last som låsing, stenging, surring og dekking
4. gjøre rede for spesielle faremoment ved last som er feil plassert, last med høyt tyngdepunkt, hengende last, flytende last, levende dyr og persontransport
5. øve på å
 - a) plassere, sikre og merke lang last tilsvarende en tømmerstokk
 - b) plassere og sikre et kolli med minstemål 1x1x1 meter, eller 0,8 x 1,2 x 1 meter
 - c) plassere og sikre annen last som rundballe eller storsekk, vekt minst 350 kg
6. forstå behovet for vedlikehold og avgjøre om lastsikringsutstyret er i forsvarlig stand

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskrifta.

Med tanke på å nå disse kan det arbeides med å nå flere mål samtidig, eller i annen rekkefølge, enn den som er fastsatt i forskrifta for vedkommende del, jf. §§ 7-1 og 7-2.

Aktuelt innhold i undervisningen

I oversikten nedenfor er aktuelt innhold i undervisningen ordnet i tema i samsvar med målene. Oversikten er ikke uttømmende, men illustrerer hva undervisningen bør omfatte. Innenfor forskriftas rammer velger læreren selv, med utgangspunkt i elevens behov og tilgjengelige ressurser, øvingsområde m.m., metoder og rekkefølge i behandlingen av lærestoffet med tanke på å legge best mulig til rette for elevens læring.

4.1.1 Årsaker til og konsekvenser av mangelfull sikring av last

Aktuelt innhold

- Risikoforhold ved mangelfull sikring av last
- Årsaker til mangelfull sikring
- Ulykker og menneskelige tragedier som følge av mangelfull sikring

4.1.2 Regelverkets krav

Aktuelt innhold

- Hovedkravene som stilles til sikring av last og til sikringsutstyr
- Sikring av spesiell last krever spesiell kunnskap
- Regler for transport av personer og av dyr
- Regler for transport av farlig gods i landbruk og skogbruk for førere som ikke har særskilt kompetansebevis

4.1.3 Behov for sikring og valg av sikringsmetode og -utstyr

Aktuelt innhold

- Bråbrems med usikret kolli
- Kjøring i sving med usikret kolli
- Akselerasjon med usikret kolli
- Størrelse og retning og friksjonens innvirkning på de krefter som virker inn på last under kjøring
- Ulike metoder for sikring av last som låsing, stenging, surring og dekking
- Sikringsutstyr (fiberbånd, kjetting, nett, presenning)

4.1.4 Spesielle faremomenter

Aktuelt innhold

- Spesielle faremomenter ved last som er feil plassert, last med høyt tyngdepunkt, hengende last og flytende last
- Faremoment ved transport av levende dyr og persontransport

4.1.5 Øving i lastsikring

Aktuelt innhold

- Riktig plassering med tanke på fordeling av vekten mellom krok og akslinger
- Sikring av lasten ved hjelp av stenging og surring
- Antall stropper som må benyttes i tillegg til stenging
- Hvordan og hvor stroppene festes
- Merking av utstikkende gods i samsvar med forskriftskrav
- Kontroll og vedlikehold av lastsikringsutstyr

4.1.6 Vedlikehold og vurdering av utstyr

Aktuelt innhold

- Behov for vedlikehold
- Vurdering av om utstyret er forsvarlig å bruke

4.2 Sikkerhetskurs på veg – klassene B kode 96 og BE

Før det gis førerett i klasse B kode 96, og før førerprøve i klasse BE, skal eleven ha gjennomført obligatorisk sikkerhetskurs på veg - klasse B kode 96 og BE, dersom de ikke har gjennomgått dette tidligere. Kurset omhandler kjøring med tilhenger med lav risiko og i god samhandling med andre trafikanter, og vurdering av egen kjøredyktighet, og har et omfang på 3 undervisningstimer. Det kan være inntil 2 elever i bilen samtidig.

Mål for sikkerhetskurs på veg – klasse B kode 96 og BE, jf. § 12-7

Eleven skal gjennom opplevelse og erfaring videreutvikle sin kompetanse i å opptre slik at ulykker unngås.

Eleven skal

1. planlegge kjøreruta
2. forstå risikoen ved å kjøre personbil med tilhenger i ulike trafikkmiljø
3. utvikle sin kjørekompentanse, spesielt med tanke på oppfatning av risikosituasjoner, planlegging av møteing, å bli forbikjørt, vurdering av snuplass og måte å snu på, og økonomisk kjøring
4. kunne sette ord på egne erfaringer og med bakgrunn i disse, kunne vurdere sin egen kjøredyktighet til å kjøre bil med tilhenger, og muligheter for forbedring

Undervisningen skal legge til rette for at elevene når de målene som er fastsatt i forskrifta.

Med tanke på å nå disse kan det arbeides med å nå flere mål samtidig, eller i annen rekkefølge, enn den som er fastsatt i forskrifta for vedkommende del, jf. §§ 7-1 og 7-2.

Aktuelt innhold i undervisningen

I oversikten nedenfor er aktuelt innhold i undervisningen ordnet i tema i samsvar med målene. Oversikten er ikke uttømmende, men illustrerer hva undervisningen bør omfatte. Innenfor forskriftas rammer velger læreren selv, med utgangspunkt i elevens behov og tilgjengelige ressurser, øvingsområde m.m., metoder og rekkefølge i behandlingen av lærestoffet med tanke på å legge best mulig til rette for elevens læring.

4.2.1 Planlegging av kjøreruta

Aktuelt innhold

- Risiko for hindringer eller interessekonflikter med andre trafikanter
- Framkommelighet

4.2.2 Risiko ved å kjøre personbil med tilhenger i ulike trafikkmiljø

Aktuelt innhold

- Uhellstyper
- Risiko ved plassering av mye trafikanter og to-hjuls kjøretøy
- Risiko ved bremsing
- Kontroll av eventuell varmgang i bremses, nav og dekk
- Risiko ved dårlig lastsikring
- Kontroll og eventuell etterstamming av lastsikring

4.2.3 Oppfatning av risikosituasjoner

Aktuelt innhold

- Systematisk og effektiv observasjon
- Vurdering av konflikter og risiko
- Begrunnelse for valg

4.2.4 Egne erfaringer, vurdering av egen dyktighet og muligheter for forbedring

Aktuelt innhold

- Erfaringer
- Kjøredyktighet
- Utviklingsmuligheter

Kommentarer til trinn 4

Undervisningen i trinn 4 skal bringe eleven fram til hovedmålet. Opplæringen er i stor grad rettet mot elevens risikoforståelse og selvinnsikt. Det er viktig å unngå at det blir oppfattet slik at målene uten videre er nådd ved å gjennomføre den obligatoriske opplæringen. Mange vil ha behov for mer øving, på trafikkskolen eller privat. Ikke minst gjelder dette de som går opp til førerprøve i klasse BE.

Kommentarer til sikkerhetskurs på veg

Grunnlaget for kurset er den erfaringen eleven har fra før med førerkort i klasse B og opplæringen i trinn 2 og 3.

For å nå målene i kurset, må læreren tilrettelegge undervisningen slik at elevene er aktive deltakere. Elevene må få møte aktuelle og utfordrende situasjoner som er egnet for samtale og refleksjon. Tilsvarende sikkerhetskurs på veg for klasse B, skal kurset fokusere bl.a. på å unngå møteulykker og samarbeide når møtende eller bakenforkjørende kjøretøy foretar forbikjøring.

4.3 Tilstrekkelig øving

Eleven skal i tillegg til sikkerhetskurs på veg ha tilstrekkelig øving til å kunne kjøre i samsvar med hovedmålet.

Aktuelt innhold

- Supplerende øving ved trafikkskole
- Privat øving

Kommentarer

Det er viktig at eleven skaffer seg nok øving til å kunne kjøre i samsvar med hovedmålet før han eller hun går opp til førerprøven.

www.vegvesen.no/Fag/Publikasjoner/Handboker

ISBN: 978-82-7207-698-5

Trygt fram sammen